פרייז 25 גראשען XIV-טער יאָהרגאַנג „Należytość pocztowa uiszczona gotówką" „Radomer-Kielcer Leben" 6 (651) היינט 10 זייטען

Radom, dnia 5 Luty 1937 r.

ראַדאָם, פרייטאָג כ"ד שבט תרצ"ז

טעלעפאָן פון רעדאַקציע 15 - 18

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

פאַראַווע פאַרבערײַ
און כעמישע פּראַלניע
A.
HEMPEL
פאַבריק און צענטראַלע אַלטע שטאָדט 7
פיליעס:
זשעראָמסקי 1
זשעראָמסקי 21
זשעראָמסקי 59
טראַוגוטטאַ 11
קעלנער צו וואַשען צו 15 גר.

ד"ר ל. ראָזענבלום
אקושעריע און פרויען - קראַנקהייטען
נעמט - אָן פון 10 ביז 2 פ. מ. און פון 4 ביז 7 אווענד
ראדאם, זשעראמסקי 5. טעל. 30-16

Dr. S. HERTZ
przeprowadził się
z Żeromskiego 2
na MLECZNĄ 4
Przyjmuje od godz. 8 — 10 rano i od 4 — 8 wiecz. TEL. 13-90

ארג. „השומר - הצעיר" אין ראדאם

שבת דעם 6 פעברואר ה. י. 8.30 אוונד קומט פאר אין זאהל פון טעאטער „ראָזמאַיטאָשצי"

א פייערליכע אַקאַדעמיע

לכבוד דעם 20 יעריקן יובילעאום פון דעם ראדאמער קן

מיט'ן אנטייל פון ה"ה

אברהם סאָלבע און אפרים ראַבינאָוו (ארץ-ישראל)

נאָך דער אקאדעמיע א ארטיסטישער טייל אויסגעפיהרט דורכ'ן דראמאטישן - קרייז פון „השומר - הצעיר" אונטער די רעזשי פון ה' לאַטטע

:: איינצעלהייטען אין די פּראָגראַמען ::

דער פרייז פון די בילעטען צוגענגליך — דער זאַל באַהייצט.

Jedynie
IDEAL JAWA
z DZWONKIEM
jest prawdziwą opatentowaną domieszką do kawy z aromatem czekoladowym.

קאנצעסיאנירטע
כשר'ע יאַטקעס.

דערמיט ווערט בּעקאַנט געמאַכט אז די נײַע ערטײַלטע 5 קאָנצעסיעס אויף ראַדאָם געפינען זיך אין די יאַטקעס פון פאָלגענדע יודישע קצבים, אויף פאָלגענדע 5 פונקטען אין שטאט:

מאיר פינקעלשטיין	פאַשאַ (פריער זגאדנא) 3
חיים ראזענצווייג	פל. יאגעלאָנסקי, האַלאַ 12
הערשעל גאלדוואסער	קאָזשעניעצקאַ 2
שלמה יודעל פינקעלשטיין	מאַלטשעווסקיעגאָ 8
יאהעל ליבמאן	קאָזשעניעצקאַ 27

ס'איז דאָ צו פּערדינגען אַ שענער צימער
פאר א סובלאקאַטאָרקע, אויף טראַוגוטטאַ
אינפארמירען קען מען זיך אין רעדאקציע.

ווילט איהר האָבען קלאָרע, זויבערע וועש, נײַע גאַרדעראָבּעס, שנײַ-ווײַסע פאָרהאַנגען,
גיעט נאָר צו וואַשען און פאַרבען אין דער בעקאַנטער
כעמישער פאַרבערײַ און פּראַלניע פון דער ערשטקלאַסיגער פירמע

A. HEMPEL

Centrala Stare Miasto 7 telefon 19 - 70

Filje Zeromskiego 1
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11

ווער ס'האָט זיך ניט איבערצייגט זאָל פּרובען און וועט זיין ענטציקט
פון דער שענער, עסטעטישער און פאַכמענישער ארבייט.
ביליגע פרייזען! פינקטליכע אויספיהרונג
סאָלידע בעהאנדלונג קומט און איבערצייגט אייך
צענטראלע: אַלטע שטאָדט 7 אָפיצ. טעל. 70 - 19
פיליעס: זשעראַמסקי 1, טראוגוטטא 11
זשעראמסקי 21, זשעראָמסקי 59.

מ. דען.

אשמנו.

א ש מ נ ו.

דאס איז דאס ווארט, וואס ליידער ברויך די ראדאמער יודישע בעפעלקערונג צו זאגען אין דער בעציהונג צו דער ווינטער-הילף, וועלכע יודען בני רחמנים ברויכען צוגעבען זייערע ארימע ברידער, וועלכע ליידען נויט און קעלט.

איך מוז אבער אראבווארפען עפענטליך די שולד פון דער קהלה און זי ווארפען אויף די פיליכט איינצעלנע פערזאנען, וועלכע פיהרען אין שטארט א ספעציפיש-אמביציעזע פאליטיק, שרייענדיג בקול רם, אז זיי זענען די גואלים פון דער ראדאמער קהלה און אפשר גאר דורך דער ראדאמער גמינע — פון גאנצען כלל-ישראל.

די טרויעריגע ערשיינונג זעה איך בכל יום ויום און ווען ס'קומט צו א קאנסטרוקטיווע ארבייט איז מחריביך ומהרסיך ממם יצאו; האט מען בעדארפען צו שטיצען די גמינע אין „זופ" און צו דעם צחעק ושירירען קליינע וועקסלען, האבען די אפוטרופסים געזאגט בקהלם אל תחד כבודי. זאגאר א קלענערער רעפרעזענטאנט פון די אפוטרופסים וועלכער געפינט זיך אין דער גמינע גופא, ווען עס האנדעלט זיך וועגען א פינאנסיעלען קרעדיט-שריט, זאגט ער אל תנע בי.

די זעלבע זאך איז אויך געווען מיט דער קוילען-אקציע. נאך אין ליסטאפאד האב איך גערופען עטליכע מאל אסיפות אדורכצופיהרען א קוילען און א קארטאפעל - אקציע, אבער די אפוטרופסים האבען א ר ו י ס ג ע ו ו י ז ע ן א סדום'ישע טאקטיק: הוה לא יתן ולא יתנו אחרים. פאליטיק איז קודם רחמנות. פון דעם טרויריגען פאקט, וואס הונדערטער ארימעלייט קלאפען אין די טהירען פון דער גמינע און אויב די גמינע וועט זיי מיט גרויס אנשטרענגונג עפעס העלפען, וואס וועט אויך זיין מיט פערשפעטיגונג — ברויך ארויסגענומען ווערען א לימוד אין דער בעציהונג צו די אפוטרופסים — ותגער בשטן לבל ישטניני. א ו ן פ א ר א י י ך ע ס ק נ י ם בצרכי ציבור באמונה לאז איך איבער דעם יעצנו רע ודברנו דופי.

די מאיאנטקעס פון דער ראדאמער קהלה זענען אזוי „גרויס"

אז אלע מאהל שווימט שויז ארויס אנ'אנדערע דאגה.

ס'איז עפעס א מאדנע זאך אין אונזער שטאדט. די ראדאמער קהלה אין פערגלייך מיט אנדערע יודישע קהלות אין פוילען בעזיצט א נעבעכדיגען ארימען מאיאנטעק פון איינינע בנינים, מיט וועלכע ס'איז נאך דערצו נישט אינגאנצן געזיכערט. אט דא נישט לאנג האט זיך אבגעשפילט א חתונה מיט'ן יודישען שפיטאל און דאנקע גאט, אז מ'איז ענדליך ארויף אויף א שטיקעל וועג. איצט ווידער איז קאפויער געשווימען א נייע מעשה מיט'ן מושב-זקנים.

אין ראדאם עגזיסטירט, ווי בעוויסט, שוין א גאנצע רייהע יאהרען א מושב-זקנים אויף אבאזשיסקא, וואס איז איבערגעלאזט געווארען אלס פונדאציע פון ר' ראובן בעקערמאן ז"ל. די דאזיגע אינסטיטוציע איז געגרינדעט געווארען אינטערן דערמאנטען נאמען, אבער אין שטאדט איז מעהר פאפולער דער נאמען פון בית-יתומים, טראץ דעם, וואס ער איז מיט פיעל יאהרען שפעטער געשאפען געווארען אין זעלבען בנין. ביידע אנשטאלטען, וועלכע געפינען זיך אונטער איין דאך, זענען זעהר וויכטיגע און זענען ראוי צושטעהן אויפן סאמע אויבן-אן פון אלע היגע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס. קיינער קומט דא נישט קריטיקירען. עס איז בלויז כדאי אויפמערקזאם צו מאכען אויף דעם פלאנטער, וואס איז ארויסגעקומען צוליב אויסמישען די ביירע זאכען, נישט האבענדיג פריהער פעסטגעשטעלט, ווער איבער וועמען ס'איז דער פאקטישער בעל-הבית.

און אט וואס מיר ווילן דא אויפקלערן.

ווי שוין דערמאנט, איז דער מושב-זקנים געשטעלט געווארען אלס בעזונדערע פונדאציע פון דער משפחה בעקערמאן, וועלכע איז אויטנטהאלטען געווארען אין די יאהרען פון פאר דער מלחמה פון דעם געלד, וואס ר' ראובן בעקערמאן, האט דאן איבערגעלאזט אין די רוסישע בענק פאר דעם צחעק. מיט'ן אויסברוך פון דער אייראפעאישער קריג ווען די רוסען האבען עוקר געווען פון דאנען, עוואקואירענדיג אלע זייערע איינריכטונגען מיט די בענק צוזאמען, איז דער מושב - זקנים געבליבען אהן עגזיסטענץ-מיטלען און געמוזט איבערנעהן צו דער גמינע, אזוי ווי עס זעהט פאר דער טעסטאמענט פון דעם בעוויסטען נדבן ר' ראובן בעקערמאן. ס'איז אלזא אויסגעקומען, אז צו דער פונדאציע איז צוגעשטאנען נאך א שותף, אין דער פארם פון אנ'אפוטרופס, פון א לייטענדען ארגאן, וואס ס'איז געווען די קהלה, וועלכע האט זיך געמוזט מטפל זיין דערמיט און זארגען פאר דער אויסהאלטונג. אין דער צווישען צייט האט פרוי ד"ר מוליער געגרינדעט דעם בית-יתומים און די פונדאציע מ"ז איז אזוי ארום בעררייכערט געווארען מיט נאך א וויכטיגען אנשטאלט.

אין יאהר 1927 האט די גמינע בעקומען א פלאץ פון די בעקערמאנס אויף דער נארוטאוויטש גאס פאר דער פרייז פון 40 טויזענד זל. קיין געלד האט, פערשטעהט זיך, די גמינע נישט אויסגעצאהלט, נאר ס'איז געבליבען אויפן פלאץ א היפאטעטשנער חוב אויף דער דערמאנטער סומע. דערביי אין אנגעשריבען געווארען אנ'אקט, אז די גמינע ברויך בעצאהלען 10 פראצענט פון די 40 טויזענד זל. וואס בעטרעפט 4000 זל. א יאהר. און דאס צינזען געלד איבערווייזן דער זעלבער פונדאציע.

די לעצטע טעג האט די גמינע דערהאלטען א אויפפאדערונג פון „ווידזיאל אפיעקי ספאלעטשני" אין דער וואיעוואודסטווא 1) צו צושטעלען א בעריכט פון דער טעטיגקייט פון דער בעקערמאן-פונדאציע (מושב זקנים) אין משך פון 1927 ביז 1936 2) היות ווי די גמינע אלס אזעלכע איז מחויב אויסצוצאהלען דער מ"ז פונדאציע 4000 זל. א יאר אלס פראצענט פון די 40 טויזענד זל. און אזוי ווי די גמינע איז הינטערשטעליג געבליבען מיט 15.500 זל. זאל די גמינע דאס געלד ארייינלעגען אין א באנק 3) ביירע ענינים זאלען ערלעריגט ווערען ביז'ן 15-טן לוטי ה. י. פרעזעס דען האט זיך דאן געווענדעט קיין קעלץ וואו מ'האט איהם ערקלערט, אז דאס מיניסטעריום פון „אפיעקע ספאלעטשנע" האלט פאר נישט אויסגעשלאסען, דאס אויב ביז'ן דערמאנטען טערמין, וועלען די פאדערונגען נישט ערפילט ווערען — איז מעגליך, אז די פערוואלטערשאפט איבער דער פונדאציע זאל אבגענומען ווערען ביי דער גמינע און אויף איהר ארט זאל נאמינירט ווערען א קאמיסאר.

אין רעזולטאט פון דער דאזיגער געשאפענער לאגע איז גערופען געווארען א געמיינזאמע זיצונג פון דער גמינע מיטן בית-יתומים. אויף וועלכער ס'איז אויך אנוועזענד געווען דער ריכטער יוזעף בעקערמאן.

דער פארזיצענדער ה' דען, נאכדעם ווי ער האט בעקענט די פערזאמעלטע וועגען וואס עס געהט און נאך אויסהערען א רעפעראט פון ריכטער בעקערמאן וועגען די סטאטוט-ענדערונגען, וועלכע דארפען געמאכט ווערען אין דער אינסטיטוציע — האט פארגעלעגט פאלגענדע לעזונג פון דער פראגע:

1) קודם כל איז דער חוב נישט קיין 15,500 זל. נאר מוז פערקלענערט ווערן אויפ'ן יסור פון א אוסטאווע פון 29/3 1933 — מיט 4500 זל. ווייל דער היפאטעק-פראצענט פון די 40 טויזענד זל. ווערט דורכ'ן זעלבען געזעץ רעדוצירט פון 10 אויף 6 פראצענט.

2) די פונדאציע, וועלכע ווערט פערוואלטעט פון דער גמינע, ווערט פערפאכטעט אויף 5 יאהר דעם בית יתומים, איבערלאזענדיק פאר זיך א גענוגענדע צאהל שטובן פאר די זקנים, וועלכע זענען שוין דא און פאר די, וואס די פונדאציע וועט אויפנעמען. פאר יעדען זקן וועט די פונדאציע מ"ז צאהלען דעם בית יתומים 80 גראשען א טאג.

3) דאס ב"י צאהלט 100 זל. א חודש דירה-געלד. קליינע רעמאנטען, אין יעדען פאל נישט מעהר פון 30 זל. און אנדערע אבצאהלונגען געהערען צום ב"י; דאגעגען גרעסערע רעמאנטען געהערען צו דער פונדאציע.

וואס אנבעלאנגט די צייט, אין פערלויף פון וועלכער די וואיעוואדסטווא פעדלאנגט א בעריכט, זענען די פערהאלטונגען פון בית-יתומים, פון דער גמינע און פון דער פונדאציע געקומען צו אזא הסכם:

פאר דער אויסהאלטונג פון זקנים ביז 1/1 1937 ווערט פעסטגעשטעלט א בעטראג פון 17000 זל. אויף דעם האט דער ב"י געקריגען פון דער פונדאציע 10,700 זל. קומט אלזא דעם ב"י ביי דער פונדאציע (מ"ז) 6,300 זל. חוץ דעם קומט דעם ב"י ביי דער פונדאציע פאר פערשידענע רעמאנטען — 5000 זל. ס"ה 11,300 זל. דאס געלד בעקומט דער ב"י אויסגעצאהלט פון דער פונדאציע, אבער ער בארגט עס דער גמינע אויסצוצאהלען אין 8 יעהרליכע גלייכע ראטעס.

צווישען אנדערע פונקטען וואס זענען נוגע די רעמאנטען, זאגט זיך אויך אב דער ב"י פון אלע פרעטענזיעס צום פארקאן, וואס איז אויפגעשטעלט געווארען אין א גרויסע מאס פון דער נדבה פון פערשטארבענעם ראדאמער לאנדסמאן קירשענבוים אין ניו יארק.

אזוי ארום זענען רעגולירט געווארען אלע חשבונות צווישען דער פונדאציע מושב-זקנים מיט'ן בית יתומים און אויף דעם סמך האט די פונדאציע ממילא שוין א בעריכט אבצוגעבען, אז זי האט אלע יאהרען אויסגעהאלטען זקנים און זי האט דערפאר בעצאלט.

פון אונזער בעריכט קען מען ארויסטראגען דעם איינדרוק, אז די גמינע האט דא א דאפעלטע ראל. זי איז א מלווה און א לוה צוזאמען. ס'איז קיין אנדערער אויסוועג. נישט געווען. און, אז מען וויל איז דאס געווען די קלונסטע און פראקטישסטע לעזונג, א דאנק וועלכע דער ב"י און מ"ז וועלען האפענטליך נישט טיילען דעם זעלבען גורל פון יודישען שפיטאל. ביירע אינסטיטוציעס וועלען זיך אנשפארען אויף א מעהר זיכערער יורידישע באזע, אויסמיידענדיק נישט גינסטיגע עווענטואליטעטען.

צו דער דאזיגער גינסטיגער לעזונג האט אין א בעדייטענדע מאס צוגעהאלפען פרעזעס דען, וועלכער האט ארויסגעוויזען א סך איניציאטיוו און פערשטענדניספולע אריענטאציע.

אז ס'איז א חילוק פון „גענייטע" פאלש שיך ביז א פאלש וועקסעל.

פון דעם האט אפנים נישט געוויסט דער יונגער שיסטער פראקטיקאנט.

דער 17 יעהריגער שיסטער-פראקטיקאנט פראנצישעק קארנאטאווסקי, האט געפינען אויפ'ן גאס א וועקסל-בלאנקעט אויף 100 זל. ער האט דערנאך ראס וועקסעל אויסגעפולט אויף דער דערמאנטער סומע און אונטערגעשריבן דעם אייגענטימער פון „באזאר פאלסקי" מיגאלא. דאס וועקסעל האט קארנאטאווסקי דיסקאנטירט אין דער באנק ספולדזעלטשע, וואו ער האט בעקומען 83 זל.

ווען מיגאלא האט ערהאלטען א קוויטעל צו בעצאהלען דאס וועקסעל, איז ער געגאנגען אין באנק אריין און פעסטגעשטעלט, אז דער אונטערשריפט אין נישט זיינער, נאר א געפעלשטער.

געגען קארנאטאווסקי איז אונטערגענומען געווארען אנ'אויספארשונג, אין רעזולטאט פון וועלכער ער האט זיך ארויפבעקומען אויף דער בעשולדיגונגס באנק פון קרייז - געריכט.

קורנאטאווסקי האט זיך מודה געווען, אבער ער האט דאס געטוהן, ווייל די נויט האט איהם געשטויסען דערצו און, אז אינפארמירט ווי אזוי אויסצופולען דאס וועקסעל. האט איהם א געוויסער אייזיק גראספעלד.

דאס געריכט האט אים פעראורטיילט אויף אויסבאספרונג'ס-הייז, פערהענגענדיק די שטראף אויף צוויי יאהר.

דאָס געיעג צו געפינען „קאָלאָניעס" פאַר יודען

זאָל מען בעסער עפענען די טויערען פון די מענשען־אָרימע לענדער.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער „דיפּלאָמאַטישער אַקציע", וואָס ווערט געפיהרט אַרום דעם פּרוב צו לעזען די „יודען פּראַגע" אין פּוילען מיט דער הילף פון עמיגראַציע, שווימען לעצטענס אויף אַלע מאָל נייע פּראָבלעמען און עס לאָזען זיך הערען אַלע מאָהל נייע נעמען פון עפּעס עגזאָטישע אינזלען און לענדער, וואו מ'וואָלט געקאָנט קאָלאָניזירען ביז אַ מיליאָן יודען. עס ווערען אָנגערופען פראַנצויזישע אָדער ענגלישע קאָלאָניעס אין אַפריקאַ, אָדער אויף די אַפריקאַנישע אינזלען, וואו ס'איז פּאַקטיש נישטאָ קיין שום מעגליכקייט, אַז יודען זאָלען זיך דאָרט באַזעצען. דער קלימאַט אין יענע קאָלאָניעס איז אַזעלכער, אַז קיין שום אייראָפּעער וועט זיך דאָרט נישט קאָנען לאַנג דערהאַלטען. נישט קוקענדיג אויף די בעמיהונגען, וואָס זענען געמאַכט געוואָרען מצד די פראַנצויזען און ענגלענדער צו קאָלאָניזירען זייערע קאָלאָניעס דורך „ווייסע" האָבען זיך דאָרט בעזעצט זייער ווייניג אייראָפּעער, וועלכע פילען זיך דערצו דאָרט נישט גוט און זיי זענען אויך שטענדיג גרייט צו פערלאָזען די דאָזיגע קאָלאָניעס.

וואָלטען די אַלע פּאַרזאָרגערס פון יודישען פאָלק ווירקליך געמיינט ערנסט מיט זייערע פּראָפּאָזיציעס און זיי וואָלטען געמיינט ניט זייער אייגענעם אינטערעס, נור די טובה פון יודישען פאָלק דאַן וואָלט זיי געווען גאַנץ לייכט צו געפינען גענוג פּאַסיגע לענדער, וואו עס וואָלט באמת געווען פּלאַץ פאַר אַ גרויסער יודישער איינוואַנדערונג. אַזעלכע לענדער זענען פאַרהאַן לרוב, נור זיי זענען פערשלאָסען און מען לאָזט אהין קיינעם נישט אַריין. נישט בלויז יודען, נאָר אויך ניט אַ גרויסען טייל פון אַנדערע פעלקער, וועלכע זענען אַנגעוויזען אויף עמיגראַציע.

אָט לאָמיר נעמען אַזאַ לאַנד, ווי קאַנאַדע. דאָס איז אַ לאַנד, וואָס האָט אַ גרעסערען שטח, ווי גאַנץ אייראָפּאַ. אמת איז, אַז ס'איז דאָרט פאַרהאַן פיל באָדען, וואָס גילט אַלס פּאָלשטענדיג אומפּרוכטבאַר. אָבער ס'זענען אויך פערהאַן הונדערטער טויזענדער קוואַדראַט קילאָמעטער באָדען, וואָס מען קאָן בעאַרבייטען, אָבער ער ווערט נישט בעאַרבייט פּשוט צוליב דעם, ווייל עס פעהלען אויס אַרבייטס מענשען. אויף אַזאַ ריזיגער טעריטאָריע וואוינען סך הכל צעהן מיליאָן נפשות ד. ה. אַפילו נישט קיין דריטעל, ווי אין פּוילען. ביי אַ גענוג שיטערער בעפעלקערונג וואָלט אויך דאָרט נאָך געווען פּלאַץ פאַר ווייניגסטענס פופצען מיליאָן מענשען. מ'לאָזט אָבער קיינעם נישט אַריין. די טויערען פון לאַנד זענען אָבגעשלאָסען פאַר יעדער איינוואַנדערונג — אַ חוץ ענגלענדער. אָבער די ענגלענדער קומען נישט; להיפּך, זיי פאָהרען גאָר נאָך אַרויס. זייט דער אויפבלי[?]ונג פון דער אינדוסטריע אין דעם האַנדעל אין ענגלאַנד קערן זיך אום אהיים פון די ענגלישע קאָלאָניעס בעיך דרייסיג טויזענד ענגלישע בירגער יעדעס יאָהר.

נאָך בולט'ער שטעלען זיך פאַר די פערהעלטנישען אין אויסטראַליע. דאָס דאָזיגע לאַנד איז אויך נישט פיל קלענער ווי אייראָפּאַ. איהר בעפעלקערונג איז אָבער נאָך אַ קלענערע. זי בעטרעפט קוים זעקס מיליאָן נפשות. און אויפנעמען קאָן דאָס דאָזיגע לאַנד נאָך מעהר, ווי קאַנאַדע.

צוויי מאָל אַזוי פיל, לכל הפחות 120 מיליאָן מענשען האָלטען זיך געקענט באַזעצען אין אויסטראַליע. ווען מ'וואָלט זיי אַריינגעלאָזט און מ'וואָלט פאַר זיי געשאַפען די נויטיגע בעדינגונגען פאַר קאָלאָניזאַציע. אין אַ טייל ערטער איז דאָרט אפילו זייער הייס, אָבער די קאָלאָניעס פאַר אייראָפּעער וואָלטען געקענט געגרינדעט ווערען אַרום די ים ברעגעס, וואו דער קלימאַט איז אונטער דער השפּעה פון ים אַ פיל בעסערער און מעסיגערער. אָבער אויך דאָס דאָזיגע גרויסע לאַנד האָט איינגעפיהרט אַ קוואָטע, וואָס בעגרעניצט די איינוואַנדערונג ביז אַ מינימום.

דאָסועלבע איז אויך נוגע די גרויסע אינזלען אַרום אויסטראַליע, די האָלענדישע קאָלאָניעס אויף די אינזלען פון אינדישען אָקעאַן און די פיליפּינען. אָט די לעצטע אינזלען־גרופּע איז אַמאָל געווען שפּאַניש. שפּעטער האָבען זיי די אַמעריקאַנער ערשט אַראָבערט און ערשט לעצטענס האָבען די פיליפּינער באַקומען אומאָפּהענגיגקייט. אָט אויף זיי וואוינען סך־הכל 13 מיליאָן מענטשען, בעת די דאָזיקע אינזלען וואָלטען געקענט אויפנעמען אַ בעפעלקערונג פון אפשר 100 מיליאָן נפשות.

אָט אין די דאָזיגע אַלע לענדער, ווען מ'וואָלט מאַכע ערנסט געמיינט די טובה פון יודען, וואָלטען געקענט אַריינקומען פיל מעהר, ווי אַ מיליאָן יודען. פאַרוואָס הערט מען נאָך ניט וועגען דער עפענונג פון די טויערן פון די דאָזיקע רייכע און קלימאַטיש זייער פּאַסיקע לענדער, וועלכע דאַרפען אַרבעטספעהיקע מענטשען?

די דאָזיקע לענדער ווערען ניט געעפענט פאַר אַ גרויסע אַריינוואַנדערונג און עס פעלט גאָרנישט איין קיינעם צו פּראָפּאָנירען די קאָלאָניזאַציע פון אַ מיליאָן יודען אין איינעם פון יענע לענדער. עס פאַרשטייט זיך, אַז צו אַ קאָלאָניזאַציע־ווערק אין בריטען מאַשטאַב איז נויטיג ניט בלויז אַן אַנגעשפּרעכענדער קלימאַט, מ'מוז אויך האָבען דעם נויטיגען קאַפּיטאַל, אָבער לכל הפּחות וואָלט דאָס געווען אַ פראַגע, איבער וועלכער עס לאָזט זיך דיסקוסירען. קיינער שטעלט אָבער ניט די דאָזיקע פראַגע פאַר אַ דיסקוסיע. די בעהערשער פון יענע ריזיגע ערד־שטחים גיבען אויס יעדען יאָהר צענדליגע מיליאָנען אויף באַוואָפענונגען, וועלכע האָבען דעם איינציקען צוועק צו שיצען די געשלאָסענע טויערען פון די דאָזיקע רייכע און מיט נאַטור־אוצרות געבענטשטע לענדער. נאַטירליך דאַרף מען ניט די האַרמאַטען, טאַנקען און עראָפּלאַנען, כדי צו שיצען פאַר אַ יודישער אינוואַזיע... פאַר די טויערן פון די דאָזיגע לענדער שטייען די יאַפּאַנער, די דייטשען און טיילווייז אויך איצט נאָך די איטאַליענער, וועלכע ווילן זיך אַהין אַריינרייסן אַ טייל, כדי זיך דאָרט צו באַזעצען, און אַ טייל כדי צו באַהערשן די נאַטור־אוצרות, פון וועלכע זיי וואָלטען געקאָנט שעפּן די נויטיגע רוי־שטאָפען. קעגען די דאָזיגע „געסט" מוז מען ווירקליך האָבען האַרמאַטען, ווייל זיי וואָלטען לייכט געקענט פאַרפלייצען די לענדער און אַרויסטרייבען פון דאָרט די באַלעבאַטים. אָבער פאַר אַ יודישער פאַרפלייצונג האָט מען דאָך געוויס ניט קיין מורא (נאָר די ענדעקעס אין זייער גלייכען זענען בעהערשט פון דאָזיגען „פּחד") וואָרוואָס זשע הערט מען גאָרנישט וועגן אַ פּראָפּאָזיציע דאָרט צו קאָלאָניזירען דעם „איבריגען" מיליאָן יודען?

ווינטער אין אַמאָליגע יאָהרען.

די פאַרשידענע וועטער־נביאים זאָגען פאָר, אַז היינטיגער ווינטער וועט זיין אַ שטרענגער. זיי זאָגען אפילו נישט אויף זיכער, אַז דער פראָסט וועט ברעכען די ביינער, אָבער פון אַ וואַרימען ווינטער וועט שוין גראָד קיין רייד נישט זיין.

ס'איז אינטערעסאַנט, אַז זייט מעהר ווי הונדערט יאָהר האָבען מיר קיין גאַנץ וואַרימען ווינטער בכלל נישט געהאַט. אין אַמאָהליגע יאָהרען זענען אין אַנדערע מקומות די ווינטערס צומאָל געווען אַזוי וואַרים, אַז מיר האָבען געהאַט שוין אין די ערשטע חדשים פונ'ם יאָהר אַ נייעם שניט און צומאָל פלעגט עס פּאַרקומען, אַז מען האָט אין יאָהר צוויי מאָהל געשניטען די תבואה אויפ'ן פעלד.

קוקען מיר אַריין אין די געשיכטליכע פאַרצייכענונגען, אַזוי געפינען מיר למשל אין יאָהר 1228 אַ ווינטער, וואָס איז געווען אַזוי וואַרים, אַז אין יאַנואַר האָבען שוין געבליט די בוימער און אין אַפּריל זענען שוין געווען פרישע ווייטרויבען. אין יאָהר 1383 איז שוין געווען אין אַפּריל נייע קאָרן און אין דעם יאָהר איז געווען אַזאַ זול, אַז מ'האָט אַלץ כמעט געקענט באַקומען בחנם.

אויך אין יאָהר 1384 האָט מען שוין אין אַפּריל געשניטען די תבואה אין פעלד, אָבער אָנהויב מאַי האָט עס אָנגעהויבען שטאַרק צו רעגענען און דאָס וואַסער האָט געמאַכט אַ גרויסען חורבן.

אין יאָהר 1397 האָט מען שוין אין מאַי געהאַט נייע תבואה, פונ'ם יאָהר 1414 ביז 1429 איז בכלל קיין ווינטער נישט געווען. אָנהויב מערץ האָט מען יעדען יאָהר שוין באַקומען קאַרשען אויפ'ן מאַרק.

דערנאָך האָבען זיך אויך די פאַרצייכענישען פון וועטער ביז צום יאָהר 1514 אויב נישט מעהר, איינגעשריבען אין אַרכיוו, אָבער צו ס'איז אין דעם יאָר געווען אַ נאָרמאַלער ווינטער מיט קעלטען און פראָסט, לאָזט זיך היינט נישט זאָגען.

ערשט אין יאָהר 1514, איז ווידער פאַרצייכענט גאָר אַ וואַרעמער ווינטער. בלויז פונ'ם 14־טען ביז צום 25־טען מערץ איז געווען אַביסל קאַלט, דערנאָך זענען געקומען שטאַרקע היצען, וואָס האָבען געדויערט צוויי חדשים. פונם 24 טען מאַי ביז צום 24־טען אויגוסט זענען געווען אַזעלכע שטאַרקע רעגענס, אַז זיי האָבען אינגאַנצען אַ תל־געמאַכט פון דער תבואה און פונ'ם אויבס. אין דעם יאָהר איז אין אונזערע מקומות ממש געווען אַ הונגער און מ'האָט געבראַכט תבואה פון פראַנקרייכס קאָלאָניעס.

אין יאָהר 1515 האָבען די אויבסבוימער געבליט צוויי מאָהל. אָנהויב אַפּריל זענען שוין כמעט אַלע אויבסען געווען אויפ'ן מאַרק און סוף סעפּטעמבער האָט מען ווידער געקענט אַראָפּנעמען פרישע אויבס פון די בוימער.

אין יאָהר 1524 זענען ווידער געווען היצען אין ווינטער, אָבער דעמאָלט האָט מען געשמועסט דערפון, אַז סקומט אַ נייער קאָמעט, וואָס וועט איבערקעהרען די גאַנצע וועלט. אַלע מענטשען האָבען געלעבט אין גרויס פּחד, צום גליק איז אָבער גאָר גישט געשען.

פונ'ם יאָהר 1527 ביז 1529 האָבען אין דעצעמבער געבליהט אַלע בלומען אין די גערטנער און אויף די פעלדער. אין יאָהר 1546 האָט מען שוין אָנהויב אַפּריל געשניטען צום צווייטען מאָהל און אויפ'ן מאַרק האָבען זיך באַוויזען נאָך אַ מאָל פרישע קאַרשען.

איז יאָהר 1551 איז געווען אַזאַ וואַרימער ווינטער, וועלכען מ'געדענקט שוין נישט זייט הונדערט יאָהר. אין דעם יאָהר איז אויך געוואַקסען די תבואה אויף די פעלדער.

דערנאָך פאַרצייכענט דער אַרכיוו ערשט ווידער אַ וואַרימען ווינטער אין יאָר 630 די ווייַנטרויבען זענען אין מאַי שוין צייטיג געווען. אָבער דעמאָלט האָט געבושעוועט דער דרייסיג־יעהריגער קריג, וואָס האָט אַלץ צושטערט.

דערנאָך זענען נאָך פאַרצייכענט די יאָהרען 1721 ביז 1724 מיט ווינטערס, אין וועלכע אין פעברואַר איז שוין געווען אַלץ אויפגעבליט.

פונם יאָהר 1771 ביז 1783 איז ווינטער געווען אַזוי וואַרים, אַז אין מערץ האָט אַלץ געגרינט ווי אין יולי און אין אַפּריל איז שוין געווען נייע תבואה.

דער לעצטער וואַרימער ווינטער, אין וועלכען אַלץ האָט געגרינט אפילו מאַנדעל־בוימער אין פרייען פעלד, איז פאַרצייכענט אין יאָהר 1811.

זייט דעמאָלט זענען אַלע ווינטערען געווען מיט פראָסט און שניי. די שטרענגסטע ווינטערען זענען געווען אין יאָהר 1879 און 1928, וועלכע האָבען אָנגעמאַכט שטאַרקע שאָדענס, בעזונדערס אין די אויבס־בוימער פון אונזערע געגענטען.

ה.

20 יאהר „השומר-הצעיר“ אין ראדאם.

משה ווייסמאן.

צו אַ פֿרישען אויפֿשוואונג.

ווייט פון ביליגען און גאסיקען פּאַרטיי-געטומעל וואקסט איינע פון די מערקווירדיגסטע יוגענט-באוועגונגען אויף דער יודישער גאס, — דער „השומר הצעיר“. פערשריגן און באקעמפט פון די רעאקציאנערע טיילען אין דער ציוניסטישער באוועגונג, נישט אנערקענט דורך די קאריעריסטישע און אפאליטישע טיילען פון דער יודישער יוגענט, וועלכע גייט שטענדיג אויפ'ן וועג פון קלענסטען ווידערשטאנד, האט דאך דער „השומר הצעיר“ געשלאגען טיפע ווארצלען אין אונזער לעבען דא אלס מעכטיגע חלוצישע און אויסגעשפראכען - עקסקלוסיווער כח און רעזערוואר פאר אונזערע וויכטיגע פאזיציעס אין ארץ-ישראל. אין א"י גופא איז שוין ביי היינט צוטאגס דער השומר הצעיר א ערנסטע טייל פון דער יודישער ארבייטערשאפט מיט א קאנסעקווענטע און צילבאוואוסטע שטעלונג צו די ברענענדע פראגען פון יודישען ישוב.

אינטערעסאנט איז געווען דער וועג פון „השומר-הצעיר“ במשך פון די 20 יאהר פון זיין עגזיסטענץ אין ראדאם. פון א אויסגעשפראכענע סקויטישע באוועגונג לויט די מוסטערען פון ענגלישען גענעראל באדען פאוועל איז דער „השומר הצעיר“ אויסגעוואקסען אין זעלבסשטענדיגע יוגענט-ארגאניזאציעס מיט באשטימטע פאליטישע, געזעלשאפטלעכע, און עטישע אקצענטן, וועמענס אויסדרוק קומט אין דעם פערבאנד פון די שומרישע קיבוצים אין א"י „קיבוץ ארצי“. פאר די שומרישע באוועגונג איז דער קיבוץ נישט בלויז א מיטל צו א פלאנמעסיגע לאנדווירטשאפטליכע קאלאניזאציע אין א"י נאר אויך די ראם צו פערווירקליכען די עטישע געבאטען, וועלכע ס'שטעלט זיך דער „השומר הצעיר“, די ראם ווי ס'לעבט זיך אויס די גרופע מענטשען, וועלכע האט זיך געשטעלט פאר א ציל איבערצואנדערשען דעם מענש און זיין באציאונג צו אלע פראגען פון לעבען, איבערררייסען מיט די קאנווענאנסען און באגריפען, וועלכע ס'האט אונז אנגעווארפען די קאפיטאליסטישע געזעלשאפט. און אויך אויסווארצלען די פסיכישע אנוואוקסען פון פארקריפעלטען און אנארמאלען לעבען אונזערס אין גלות. דער דינאמישער כח פון דער באוועגונג האט במשך די צוואנציג יאהר איבערגעווינדערט אלע שוועריקייטען אוים'ן וועג פון קריסטאליזירען די ספעציפישע וועלטאנשויאונג פון דער באוועגונג.

יעדער פאליטישע פארטיי שטעלט זיך אויף זיין יוגענט-ארגאניזאציע. עס ווערט געטאן מיט א כיון, בכדי צו פארגרעסערן אין דער צוקונפט די קאדרען פון דער געגעבענער פאליטישער פארטיי. עס איז א מיטעל צו פאנגן נשמות פאר א פאליטישען אידעאל. דער „השומר הצעיר“ איז די איינציגע זעלבסשטענדיגע יוגענט-באוועגונג אויף דער יודישע גאס, וועלכע שמידט זעלבסשטענדיג דעם וועג פאר דעם יודישען יוגענטליכען, דען דער באגריף „יוגענט באוועגונג“ און „יוגענט“ ווערט דורך איהר גאר אנדערש ווי איבעראל אויפגעפאסט. דער „השומר הצעיר“ האט געפלעגט און רעאליזירט דעם געדאנק פון „יוגענט קולטור“.

וואס איז עס אזוינס „יוגענט-קולטור“? פון אייביג און שטענדיג האט די עלטערע געזעלשאפט געוואלט זיין די, וועלכע דיקטירט דאס לעבענס-גאנג פון יוגענטליכען, אהן פארשטענדעניש פאר די גייסטיגע און עטישע געברויכען פון דער יוגענט; פאר די פסיכישע ספעציפיטעט פון דער יוגענט נשמה האט די עלטערע געזעלשאפט אנגעווארפען איהרע מאטעריאליסטישע און קאריעריסטישע צילען פאר יעדען יחיד, וועלכע זענען כאראקטעריסטיש פאר די איבערגעלעבטע לעבענס-פארמען. די יוגענט טראגט דאך אין עצם אין זיך דעם בונט קעגען דעם אומגעזונטען און פארקריפעלטען און הויבט הויך דעם פאן פון טאט און פארווירקליכונג; זי באדארף זיין דער אוואנגארד פון פאלק. פון דאן שטאמט דער באגריף פון „הגשמה עצמית—זעלבסטפארווירקליכונג“ אויב די היסטארישע פראצעסען צייכנען דעם יודענשום, וועלכע באשטייט אין זיין רוב בנין ומנין פון קרעמער און פארמיטלער, דעם וועג פון פראדוקטיוויזאציע, איבערשיכטונג און איבערנאנדערשונג, דאן מוז דער יוגענטלעכער אוואנגארד זיין די וועלכע פארווירקלעכט עס, דען פון פרעדיקען בלויז און איבערקייען בטלניש-היסטארישע אמת'ען קען קיין נייע ווירקליכקייט נישט אנטשטיין. זענען טאקיש די שומרים נאך אין די תקופה פון דער דריטער עליה און ווייטער, געווען די, וועלכע האבן געווארפען היים, שולע, ווארשטאט און געפאהרען אויף „הכשרה“ און קיין ארץ ישראל אויף די שווערסטע און וויכטיגסטע פאזיציעס. ניין, דאסמאל האט נאך קיינער מיט א באלעבאטיש געזינען נישט געוואלט פאהרען, קיין ביזנעס האט מען נישט געמאכט און קיין פראספעריטים" זענען נישט געווען. דער „השומר הצעיר“ איז א אויסגעשפראכען-חלוצישע ארגאניזאציע. און נאך איינס: דער הש"הצ האלט, אז דער בעגריף „יוגענט“ איז קודם כל א פסיכישע און נישט קיין ביאלאגישע קאטעגאריע. מ'קען הייסט עס האבן א סאך יאהרען און דאך טראגן אין זיך א יוגענטליכן פלאם און ברען.

די צענדליקע בליענדע קיבוצים פון „השומר הצעיר“, עמק יזראל, עמק הפ', עמק הירדן, עמק זבולון, און אין יהודה; די געפאלענע אויף זייערע ארבייטס פאסטענס אין א"י, ווי אויך אויף דער „הכשרה“ אין גלות, צייכנען דעם וועג פון דער באוועגונג.

אין 1916 איז אנשטאנען די באוועגונג אין ראדאם און באלד האט זי איינגעשלאסען אין איהרע רייען די גאנצע יוגענט. פארשידענע תקופות האט זי אדורכגעמאכט; געווען צייטן פון אויפבלי צייטן פון פאלן, בכדי ווידער אויפצוואקסען „מאינרה רמא לבירא עמיקתא“ ווייל אזוי איז עס שוין שטענדיק, „ירידה היא צורך עליה“. אין אזוי ציט זיך די קייט פון דער תקופה פון דער דריטע עליה, וועלכע האט מיטגעצויגן ביז 40 אקטיווסטע חברים פון ראדאמער נעסט ארויס, דורך דער תקופה פון דער פערטע עליה, אב-געשעענישן ביזן היינטיקן טאג.

די צענטליקער און הונדערטער חברים אין די שומרישע קיבוצים פון פארשידענע דורות צעווארפן איבערן גאנצן ארץ-ישראל ישוב, וועלן אויפנעמען מיט פרייד דעם 20-יובילעאום פון זייער נעסט אין ראדאם, וועלכע טרעט יעצט מיט זיכערע און פעסטע טריט צו א פרישן אויפשוואונג.

ראדאם פעברואר 1936

אין ראדאם ווערט געשאפֿען אַ רעטונג'ס-פּאַגאַטאַוויע

אין לאקאל פון רויטען - קרייץ איז פארגעקומען א זיצונג מיט דער בעטייליגונג פון פארשטעהער פון דער באהן-דירעקציע, אובעזפיעטשאלניע, וויטוואורניע, סטאראסטווא, מאגיסטראט און פון דער יודישער גמינע. אויפן טאג ארדנונג איז געשטאנען דער פונקט: גרינדען אין ראדאם א רעטונג'ס פאגאטאוויע, וועלכע זאל קענען ערטיילען הילף אין יעדען דרינגענדען פאל.

געעפענט די זיצונג האט דער פרעזעס פון קרייז-געריכט ה' באבקאיוסקי, וועלכער האט איבערגעגעבען דעם פארזיץ דעם גלח ד"ר קאשינסקי.

ד"ר וואראנסקי גיעט אב א בעריכט, אז דער בודזשעט פון דער פאגאטאוויע, וועלכער וועט ארגאניזירט הערען אויטאנאמיש אונטער דער לייטונג פון רויטען-קרייץ, בעטרעפט 12—13 טויזענד זל. א יאר, אויב די אובעזפיעטשאלניע מיט'ן רויטען-קרייץ וועלען געבען די קארעטקעס, גאראזשען, שאפערען און א גרויסע טייל בעדינונג. אויף דעם פרעלימינירט דער מאגיסטראט 5000 זל. און די וויטוואורניע 2000 זל. דערביי ווענדעט זיך ד"ר וואראנסקי צום פארשטעהער פון דער יודישער גמינע, אז אויך זי אלס בעדייטענדער טייל פון דער אלגעמיינער בעפעלקערונג, זאל צו דעם צוועק אנטקעגנקומען מיט אנ'ענטשפרעכענדע סובסידיע. פרעזעס ה' דען ענטפערט דערויף, אז ער וועט פראיעקטירען פאר דער פאגאטאוויע טויזענד זל. א יאהר.

בעת דער דיסקוסיע האט מען זיך בעזונדערס אבגעשטעלט דערויף, צי מ'זאל אנגאזשירען פאר דער רעטונג'ס-פאגאטאוויע אלטע ערפאהרענע דאקטוירים, וועלכע ברויכען קאסטען טייערער, אדער יונגע דאקטוירים, סטאזשיסטען, וואס קענען צו דרינגענדע הילף זיין גוט געאייגנעט און וועלכע וועלן קאסטען ביליגער. צוליב דער מיינונג'ס-פערשידענהייט איז בעשלאסען געווארן צו שאפען א ענגערע קאמיסיע, וועלכע וועט בעטראכטען פערשידענע ענינים, וואס זענען פערבונדען מיט דער איינארדנונג פון דער פאגאטאוויע, און ביזן סוף פעברואר ה. י. פארשטעלען א גענויען בודזשעט.

וואס איז מיט די שוחטים-פּענסיעס אויפ'ן נייעם בודזשעט-יאהר.

בעארבייטענדיג דעם בודזשעט אויפן יאהר 1937, האט די גמינע ארייגעשטעלט פאר יעדען שוחט א סומע פון 3600 א יאהר פענסיע, וואס מאכט אויס 75 זל. א וואך; פאר די מנקרים, קאסירער און אנדערע אויסנאבען א סומע פון 7800 זל. אלוא ס"ה 33000 זל.

די גמינע האט דערביי געמאכט א בעחשבון, ארייננעהמענדיק אין פרעלימינאריום א קלאוזולע, דאס אין פאל ווען די שחיטה וועט ברענגען הכנסה ביז 39,300 זל. געהערט דער עודף צו די שוחטים. אזוי ארום ענטהאלט די שוחטים - פאזיציע אין בודזשעט א מינימום און א מאקסימום און דאס ווערט געטוהן דערפאר, ווייל די גמינע וויל אויסמיידען פערשידענע קאמפליקאציעס און געריכטליכע טענות מצד די שוחטים. די לעצטע זענען אבער נישט צופרידען, פאדערענדיק זייער שכר לויט דער פריהעריגער נארמע — הונדערט זל. א וואך שטיצענדיק זיך אויף נישט קאנטראלירטע ידיעות, אז אין אנדערע שטעט האט מען נישט רעדוצירט דעם שוחטישען געהאלט.

אין דער דאזיגער פראגע האבען אינטערווענירט פערשידענע דעלעגאציעס, צווישען זיי אויך הרב קעסטענבערג און דער וואורקער רבי, וועלכער פערברענגט היינט אין ראדאם, זאמלענדיג געלד אויף אויסבויען א בית מדרש אין יענעם שטעטל. די דעלעגאציעס האבען געפרובט ווירקען, אז דער ענין זאל רעצידירט ווערען למובת די שוחטים.

דער פרעזעס פון דער קהלה פירוואלטונג ה' דען שטעהט אבער אויפן שטאנדפונקט, אז אין צוזאמענהאנג מיט'ן נייעם שחיטה געזעץ מוז אויף דעם געביעט געמאכט ווערען ענדערונגען, זעהענדיג דערין דעם איינציגען ראציאנעלען אויסוועג, וועלכער קען אויסמיידען נייע סכסוכים, פראצעסען, וויראקן א. א.

דערווייל האט די גמינע צוגעשיקט די שוחטים בריעף, אז אזוי ווי ס'איז נישט צושטאנד געקומען קיין הסכם, וואס ש'ך זייערע פענסיעס אויף להבא קענען זיי בלייבען ווייטער טעטיג אויף די בעדינגונגען פון זייערע אפערטעס פון 1 סטיצייען ה. י. ד"ה, אז זייערע פענסיעס וועלן דערווייל נארמירט לויט דער אנערקענונג פון דער גמינע פערוואלטונג.

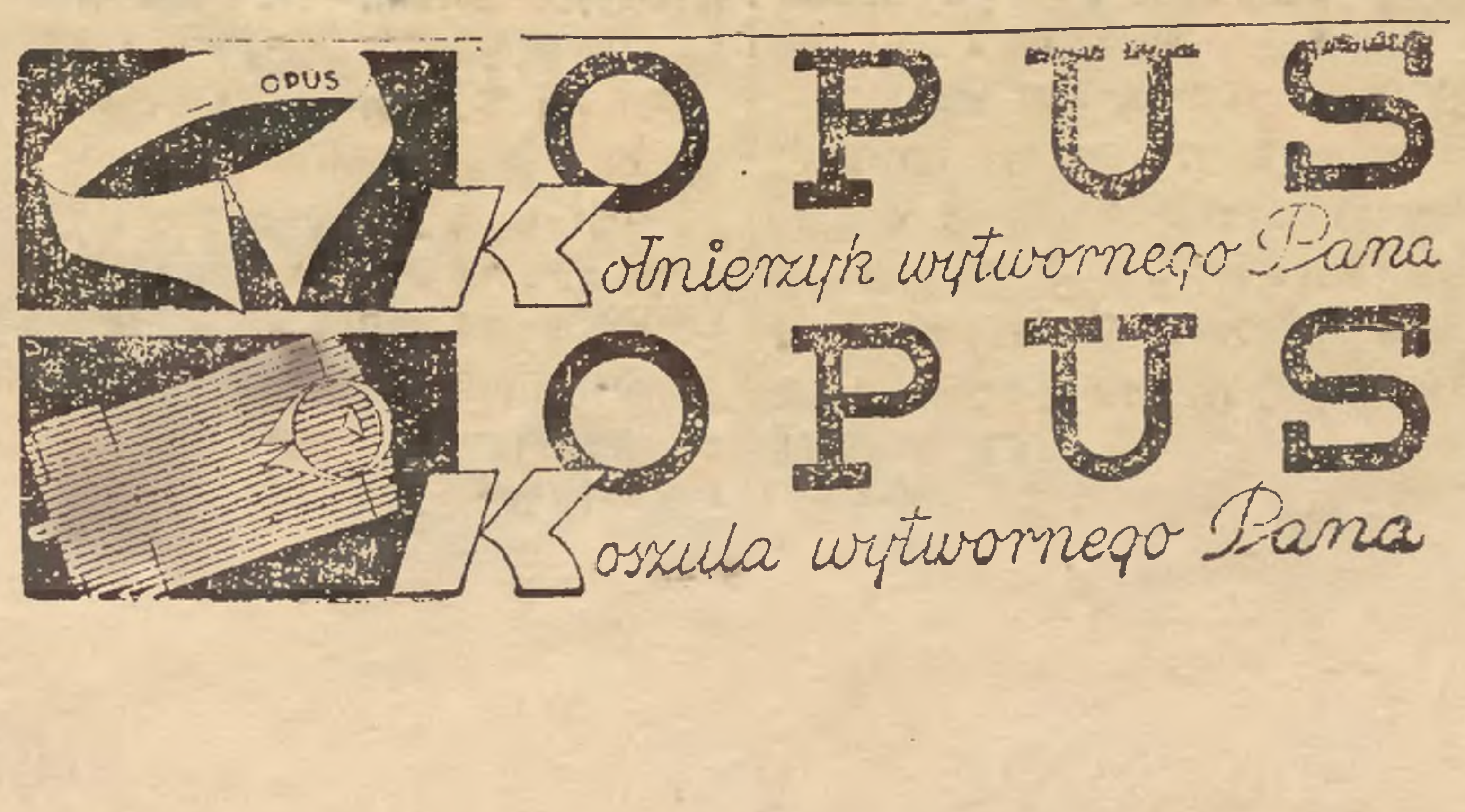

ראדאמער יודען פון א מאהל.

טיפען, געשטאלטען און בילדער.

פון מאיר הערץ.

רעוואלוציאנערער טריבונאל פער'משפט אויף טוידט דעם ראדאמער מעהל = סוחר ר' נחום לערמאן

.82

אין יענע יאהרען ווען די רעוואלוציע פון פינפטען יאהר האט זיך אלץ מעהר צופלאקערט; ווען שטרייקען מיט גאסען-דעמאנסטראציעס זענען געווען א טעגליכע ערשיינונג, האט די דעמאלסדיגע רוסישע „אכראנע" געהאט א־בייט איבער'ן קאפ. זי האט פערשפרייט א נעץ פון שפיאנאזש אין אלע ווינקעלעך פון שטאדט און אויף די פעריפעריעס פון ארום. פון ווייטען רוסלאנד זענען אהערגעקומען אגענטען, „ספעצען", וואס האבען ארגאניזירט דעם פאנג אויף די סאציאליסטען. דאס ערשטע וואס די דורכגעטריבענע „אכראנע-לייט" האבען בעוויזען אויפצוטוהן איז געווען, וואס זיי האבען געשאפען פראוואקאטארען אין די רייהען פון די רעוואלוציאנערן גופא. אין אנהויב זענען זייערע מענשען אליין געקומען צו דער אויבערשטער פארטיי-לייטונג, אנגעגעבען דעקלאראציעס און געבעטען מ'זאל זיי ארייננעמען אלס חברים, וועלכע ווילען זיך שטעלען אין קאמף און צו-העלפען צום זיעג פון דער רעוואלוציע. כדי מ'זאל זיי גלויבען, האבען די פערמאסקירטע „אכראנע"-לייט פארגעשטעלט פאלשע רעקאמענדאציעס מיט נאכגעמאכטע סטעמפלען פון סאציאליסטישע ארגאניזאציעס אין רוסישע שטעט ווי קיעוו, אדעס, מינסק. כארקאוו און אפילו פון קאזאן און קאווקאז, וועלכע האבען מכלומרשט ארויסגעגעבען אויף זיי די בעסטע מיינונג. אז מען מעג און מען דארף זיי איינגלידערן אין דער פארטיי, פאר וועלכער זיי קענען פיעל לייסטען און דיענען מיט ערפאהרענע אינפארמאציעס די פוילישע חברים.

ווי קלוג און ווי פעהיג די אכראנע-לייט זענען אבער געווען, זענען די ראדאמער סאציאליסטען אויך נישט געווען קיין נאראנים. זיי האבען די רעקאמענדאציע-בריעף צוגענומען און געהייסען קומען נאך א ענטפער אין דריי-פיער וואכען ארום. דער פארטיי איז דאס באלד געווארען פערדעכטיג און קודם-כל האט זי געענדערט די קאנספיראטיווע קעמערלעך איהרע און באלד איז אוועק אנ'אויספארשונג מיט וואס יענע לייט שמעקען. ס'איז געגאנגען א געהיימע קארעספאנדענץ הין-און-צוריק און ווען ס'איז נישט געקומען קיין ענטפער, האט די פארטיי נאך מעהר זיך געשראקען זייענדיג זיכער, אז אויך די קארעספאנדענץ האט מען פערכאפט. און אזוי איז טאקע געווען. האט די פארטיי ארויסגעשיקט א עקסטרע שליח אין איינער פון די אנגעוויזענע שטעדט, וואס איז געווען צום נאהנסטען און יענער האט געבראנגט א ריכטיג-שריפטליכע וואהרנונג: היט אייך! מעהר האט מען שוין נישט געברויכט און די זאך איז געווארען קלאר ווי דער טאג, אז דאס איז א קינצעל פון דער „אכראנע", וועלכע וויל אזוי ארום זיך ארייננקריגען אינווענייג אין דער פארטיי, כדי אויסצושפירען אלע סודות. מ'האט שוין מעהר נישט געשיקט קיין שליחים אין די אנדערע שטעדט און קיין קאזאן, אדער קאווקאז — אודאי נישט, ווייל בלויז דאס אויפגעבן א נאמען פון אזא ווייטע געגענד האט שוין גענוג געזאגט, אז די גאנצע מעשה איז פון אנהויב ביז'ן סוף אויסגעטראכט און איז נישט מעהר ווי א פראוואקאציע.

די פארטיי האט געווארפען א אויג אויף יענע לייט און געהיטען זייער יעדען טריט. די „אכראנע" האט זיך שפעטער דערוויסט, אז זי איז דורכגעפאלען, אז מ'האט איהר געכאפט ביי דער האנד און זי האט אנגעהויבען וועבען א נייע נעץ. דאס נייע שפיצעל איז בעשטאנען אין דעם, וואס מ'האט גענומען ארייג-ציהען ציווילע פערזאנען פון דער גאס, נישט קיין אנגאזשירטע אין דער פארטיי. מ'האט זיך מיט זיי בעקענט, איינגעשטעלט א פריינדליכען קאנטאקט, געגעסען, געטרינקען און זיך געוויילט און בעת אזעלכע הוליאנקעס האבען די געהיימע שפיצלעס געוואָרפען מיט געלד אויף לינקס און אויף רעכטס. מ'האט אזוי ארום געוואלט אימפאנירען די ציווילע בעקאנטע און זיי ארייננציהען נעהנטער אין זייער קרייז דורך אנצינדען אין זיי א חשק צו לעבען א גוטן טאג, געניסענדיג פון אלע רייכסטע פערגניגענס. דאס האט זיך איינגעגעבען. דא האבען די אכראנע-לייט אנגעטראפען אויף א גינסטיגען באדען. די דאדאמער צעבאלעזעטע זיהנדעלעך, וועלכע זענען געווארען רעמאראליזירט, האבען זיך צוגעוועהנט צו א רייך-פערשווענדעריש אויסגעלאסען לעבען, פון וואנען ס'איז שוין ניט געווען קיין וועג צוריק—זענען געווארען אויסגענוצט פאר א געפעהרליכען ווערקצייג אין די הענד פון דער „סיסקנאי אטדיעליעניע", וועלכע האט פון זיי געמאכט פראוואקאטארען. מ'האט זיי איינגערעדט, אז ווען זיי וועלען דינען אין דער אכראנע, מיט פארטייאישע אינפארמאציעס, וועט מען זיי פערשיטען מיט געלד אלס בעלוינונג. „קאזנא באהאטא", האט מען זיי געזאגט און די „גאסודארסטווענני באנק" וועט אויסצאהלען וויפיעל זיי וועלען נאר אליין פערלאנגען. און כדי צו רייצען די פאנטאזיע פון די יונגע קרבנות'לעך, האט מען זייערע אויגען א בלענד געטוהן מיט היבשע באנקנאטען אויף א קאנטע. דאס האט געווירקט היפנאטיזירענד און די צעהולטאיעטע לעב-קינדער זענען אראב אין טיפען אבגרונד. זיי האבען אזוי לאנג געטאנצט ווי די צאפעל-מענשלעך אויפ'ן שטריקעל פון דער „אכראנע" ביז נישט איינער פון זיי האט דערנאך בעצאהלט מיט'ן לעבען.

די פראוואקאטארען זענען געווארען גוט אויסגעשולט פון דער „אכראנע", מ'האט זיי געלערענט, אז טאמער וועט די פארטיי זיי נישט ווילען אננעמען פארווארפענדיק זיי, אז זיי פערברענגען מיט געהיים-אגענטען — זאלען זיי דאן ערקלערען, אז דאס טוהן זיי לטובת דער פארטיי, ווייל זיי ווילען אזוי-ארום דערגעהן פאליצייאישע סודות און זיי איבערגעבען דער פארטיי. די שילער פון דער „אכראנע" האבען זייערע לעקציעס גוט אויסגעלערענט און זיי האבען געבראכט אנ'אומגליק אויף דער פארטיי, וועלכע איז אויף דעם פונקט געווען נאאיוו און נכשל געווארען, בעצאהלענדיג דערפאר א סך טייערן פרייז. די פראוואקאטארען זענען אריין אין די רייהען פון די סאציאליסטען. זיי האבען דארט געמאכט אנ'איבערקעהרעניש, אנגעשטעקט ערנסטע, גוטע חברים פון דער פארטיי מיט דער דאזיגער פעסט אזו ס'איז אויסגעבראכען אנ'עפידעמיע פון פראוואקאטארען מיט פראוואקאטארעלעך.

אין דער פארטיי איז געווארען א מהומה. ס'איז ארויסגעשווימען דאס רעטזעלהאפטע אזעוו-געשטאלט. מ'האט נישט געקענט אין חחילת דערגעהן וועמען די פראוואקאטארען דיענען: צי דער אכראנע, אדער דער פארטיי. אבער באלד איז געקומען דער בעשייד. ראפטום איז געקומען א יאגד אויף די ראדאמער רעוואלוציאנערען און די רוסישע זשאנדארמעריע מיט די פיפיגע געהיים-אגענטען האבען נאכט נאך נאכט דורכגעפיהרט אזעלכע טרעפליכע רעוויזיעס אז ס'איז נישט מעגליך געווען, אז נישט קיין אייגענער זאל נישט האבען געווען אנגעוויזען. ס'זענען געגאנגען א סעריע ארעסטען פון די אנגעזעהענסטע פארטיי טהוער. מ'האט פערכאפט די פערטרויליכסטע און וויכטיגסטע אינסטרוקציעס פון דער צענטראלער לייטונג. מיט איין ווארט ס'איז געווארען חושך. מ'האט שוין באלד נישט געקענט זיך אריענטירען ווער ס'איז אנ'אמת'ער חבר, און ווער א פראוואקאטער; מ'האט זיך גענזייטיג חשד געווען און נישט געגלויבט איינער דעם צווייטען.

די פארטיי האט זיך אבער שנעל געכאפט און אנגעהויבען דייניגען. מ'האט אויף שנעל איינגעפיהרט א רעוואלוציאנערען טריבונאל, וואס האט גע'משפט פאר פראוואקאציע מיט א קאפ קלענער. דער טריבונאל האט געפארשט און ווען ס'האט זיך בעשטעטיגט, אז דער, אדער יענער — פערראט, האט מען לאנג קיין שהיות נישט געמאכט, געווארפען א גורל, ווער ס'זאל אויספיהרען דעם משפט און איינס-צוויי, האט יענער, דער פראוואקאטאר, בעקומען א קויל אין קאפ. דער טריבונאל איז געגאנגען נאך ווייטער. אפילו נישט קיין פראוואקאטאר, וואס קריגט קאפ געלד פון דער „אכראנע", נאר א פריוואטער מענש, אויב ער וועט מסר'ען און אנווייזען, אדער ארויסגעבען א רעוואלוציאנער, אויך דעם וועט נישט מיידען דער זעלבער גורל.

אויף די ראדאמער גאסען איז דאן נישט איין אזא פראוואקאטאר געפאלען א טויטער. דער שטרענגער דיסציפלין-רעזשים פון דער סאציאליסטישער פארטיי איז אזוי ווייט אוועק, אז אפילו ציווילע אומשולדיקע מענשען זענען געווען נישט איינמאל אונטערגעווארפען א לעבענס-געפאהר.

אין יענער צייט האט געטראפען מיט א ראדאמער יודישען סוחר א פאל צוליב וואס ער איז אומשולדיק בעשולדיקט געווארען דורכ'ן רעוואלוציאנערען טריבונאל און זיין לעבען האט געהאנגען אויף א האר.

געווען איז דאס מיט דעם זיינער צייט בעקאנטען היגען מעהל סוחר ר' נחום לערמאן. זיין גרויס מעהל-געשעפט האט ער געהאט אויפ'ן וואהל נומער 15, אין הויז פון ר' מרדכי שבתי עהרליך (ביידע זענען זיי שוין אויפ'ן עולם האמת). איינמאהל אין א טאג, איז געווארען פעראָרדענט א שטרייק און די רעוואלוציאנערען האבען אויפגעפאדערט צו פערמאכען אלע געשעפטען. ס'זענען ארויסגעשיקט געווארען ארבייטער-דעלעגאטען אין אלע ראיאנען, וואס האבען געהאט די אויפגאבע אכטונג צוגעבען, אז דער בעפעהל זאל פינקטליך אויסגעפיהרט ווערען. ווען אזא דעלעגאט איז צוגעקומען צום געשעפט פון ר' נחום לערמאן און איהם מיטגעטיילט דעם רעוואלוציאנערען בעשלוס, האט ער נישט איבערגעפרעגט דאס צווייטע ווארט, און גלייך פערשלאסען דאס געוועלב און אריבערגעווארפען דעם פרענט איבער די פאדערשטע טהירען, איילענדיק שנעל אהיים. ווען ער איז אבגעגאנגען עטליכע טריט, האט ער געהערט א געפייפעריי און ווען ער האט זיך אויסגעדרעהט צו זעהן, וואס ס'איז געשעהן, האט ער בעמערקט, ווי א סטראזשניק פיהרט דעם דעלעגאט ביי איין האנד און ביי דער צווייטער האלט איהם א ציוויל געקליידערטער מענש, א געהיים-אגענט. ביידע, דער סטראזשניק מיט'ן אגענט, האלטען אנגעציעלט די רעוואלווערען צו די שלעפען פון דעם סאציאליסט, וועלכער לאזט זיך פיהרען אזוי אהן א שום ווידערשטאנד וויסענדיג, אז ביי דעם מינדעסטען פרוב וועט זיך אויף איהם א שאס טוהן א האגעל קוילען.

מ'האט דעם ארבייטער-דעלעגאט ארעסטירט, ארייגעווארפען אין דער רוסישער תפיסה, אבער אויף צומארגענס האט ה' לערמאן בעקומען צוגעשיקט א בריעף פון רעוואלוציאנערען-טריבונאל, אז ער איז פעראורטיילט געווארען צום טוידט דורך דערשיסען, ווייל ער האט אנגעוויזען דער רוסישער געהיים פאליציי אויפן ארבייטער-דעלעגאט, וואס האט איהם געהייסען פערמאכען דאס געשעפט. דער בריעף איז געווען געזיגעלט מיט'ן פארטיי-סטעמפעל און מיט א ספעציעלען צייכען, וואס זאגט אן די טרויעריגע בשורה.

אין הויז פון ר' נחום לערמאן איז געווארען תשעה-באב. א געוויין, א יללה. ווער קען דא געהן רעדען א גוט ווארט, צו וועמען און וואו, ווען אלץ איז קאנספיראטיוו און געהאלטען אין דער טיפסטער געהיימניש. ר' נחום אליין הויבט נישט אן צו וויסען פון קיין חלום און פון קיין פתרון; ער וויל זיך געהן פערענטפערען, אויפקלערען, געבען צו פערשטעהן, פערטיידיגען זיך, אז ער איז גאט די נשמה שולדיג, אבער וואו האט ער צו געהן, מיט וועמען האט ער צורעדען, אז קיינער ווייסט נישט קיין אדרעס פון געריכט און פון די ריכטער אין רעוואלוציאנערען טריבונאל. וויי היינט, וויי מארגען, אז דאס אלץ קען וועניג העלפען. מען ווייסט נאר איינס, אז דאס וואס דער טריבונאל האט גע'פסק'ענט איז הייליג און וועט גענוי און פינקטליך אויסגעפיהרט ווערען. א שאד צייט צו פערלירען, ווייל יעדע מינוט קען זיך ארויסווייזען פאר שפעט.

די פרוי און קינדער האבען ר' נחום געוואלט בעהאלטען אויף א בוידעם, אין א קעלער, אדער אוועקפיהרען איהם ערגיץ צו א שכן, אדער א קרוב. ר' נחום איז אבער געווען א קלוגער יוד און ער האט פערשטאנען אז דאס איז קיין בעהעלטעניש נישט. אזא בעהעלטעניש איז גוט פאר קינדער, וואס שפילען זיך אין „דזיאדא-באבא" —

(ענדע אויף זייט 6)

ראַדאמער יונגערמאַן פערשטעלט זיך פאר אַ רבי׳ן

און העלפט יודישע עקרות געבוירען קינדער.

אַ זעהר אינטערעסאנטע און קאָמישע געשיכטע איז אין די טעג פּערלאָפען אין סטעדטעל טארלע ביי ביאַליסטאָק. אין שטעדטעל איז אראָבגעקומען א גרויער יוד מיט א הדרת - פנים, און צוויי וואַ- ליזקעלעך אין די הענד, און זיך נעפרעגט צום רב פון שטאָדט. ביים רב האָט ער זיך פאָרגעשטעלט אלס רבי מיט׳ן נאָמן יעקב אייכעלס, א אייניקעל פון רבין ר׳ בונם פון פשיסכע. דערביי האָט ער דער- צעהלט א מעשה, אז אליין וואוינט ער אין א פערוואָרפען שטעדטעל אין רומע- ניען, וואו ער פראוועט התבודדות. אָבער דערוויסענדיג זיך פון די צרות פון די פוילישע יודען, האָט ער נישט געקאָנט איינזיצען אויף קיין אָרט און בעשלאסען צו קומען צופאָהרען, און מ׳ט׳ן כוח פון זיין גרויסען זיידען וועט ער העלפען אלע געפלאָגטע...

דערהערענדיג אזא מעשה האָט דער מרא דאתרא אויפגענומען ר ע ם רבין מיט גרויס כבוד און איהם נישט אוועק- געלאָזט פון זיך. אָבער דער רבי האָט ערקלערט, אז ביים רב וועט ער נישט וואוינען צוליב סיבות וואס ער קען נים מגלה זיין, און וועט ענטפלעקען ערשט אין טאָג ווען ער וועט אוועקפאָה- רען.

דער רב האָט שוין וייטער דעם גרוי- סען גאָסט נישט געוואלט איבערפרעגען און געשיקט דעם רבי׳ן צום שטאָדט-גביר ר׳ יחזקאל וואלדמאן, וואו מען האָט דעם גאסט איבערגעגעבען צו זיין רשות 2 גרויסע צימערען.

עס האָט נישט לאנג געדויערט ווי דאָס גאנצע שטעדטעל און די ארומינגע יודישע ישובים האָבען זיך דערוואוסט, אז אין שטעדטעל איז פאראַן אזא גרוי- סער רבי, וואָס איז געקומען העלפען געפלאָגטע, און עס האָבען זיך צו אים א לאז געטוהן הונדערטער יודען. יעדער איינער מיט אַנ׳אנדער נעבעט: איינער האָט א קראנק ווייב, א צווייטער דארף חתונה מאכען א בוגרת, א דריטער דארף גלאט פרנסה. אָבער דער עיקר זענען געקומען צום בעל-מופת וייבער עקרות אין נעבעטען אויף קינדער. ווען אזא יודענע פלעגט אריינקומען צום רבין, האט ער איר גענומען אויף א פערהער, ווי לאַנג זי איז שוין נאָך דער חתונה? וואס פארא מיטלען זי האָט געטוהן צו האבען קינדער? און נאָך אזעלכע דראסטישע פראגען. צום סוף פלעגט ער די פרויען זיך הייסען אויסטוהן. ווען מאנכע האבען נישט געהאט קיין חשק דאס צו טהון, האט ער געשריגען: „אשה, צי ווייסטו, אז פון דיר מוז ארויסקומען א דור מיט צדיקים וואס וועלען פערלייכטען די וועלט און ווע- לען אראבברענגען משיח׳ן? פערשטעהט זיך, אז דערהערענדיק אזעלכע דיבורים פלעגען די אידענעס אלץ פאלגען וואס דער רבי האט זיי געהייסען.

דער רבי פלעגט דאן בעטראכטען די נאאיווע פרויען, און זאגן אזעלכע ווער- טער בשעת-מעשה, אז א שרעק איז אויף זיי אנגעפאלען. לסוף פלעגט ער געבען קמיעות פון פערשידענע גראזען און גע- הייסען דאס לייגען צוקאפענס פון מאן במשך פון 3 חדשים. אויך האט ער גע- געבען פערשידענע זאלץ-וואסערען צו טרינקען.

אט די אלע בעזוכער און בעזוכערינס האבען געמוזט איבערלאזן שענע פדיונות. דער „רבי" האט דאן ערקלערט, אז פון דעם געלד וועט ער נישט נהנה זיין, נאר ער וועט דערפון אויסבויען א ישיבה נע- בען דער כותל-המערבי אין ירושלים...

אין פרנסה האט ער געהאט אזא סגולה: מען האט געדארפט נעמען א קיבעל מיט וואסער, אויפקאכן איהם און דריי מאהל איבער איהם אריבערשפרינגען און נאכ- הער זאל מען מיט דעם וואסער זיך איינ- רייבען אלע קעשענעס; צו קראנקהייטען אהן אונטערשיד וואס פארא זיי זענען געווען, האט ער געהאט א סגולה, מען זאל ארויסנעמען די פעדערען פון דעם קישען אויף וועלכען עס שלאפט א קליין קינד, מען זאל עס אונטערצינדען און אלע קראנקע זאלען שמעקען. און נאך 4 וואכן! אזוי שמעקען האט דער „רבי" פערזיכערט וועלען אלע חולאת׳ן אוועקגענומען ווערען ווי מיט דער האנד.

דאס גאנצע שטעדטעל אידען האט נאכ- געמאכט די משוגענע שטיק. אידען האבען זיך ארויסגעלאזט פון אלע פרנסות. יעדער האט ביי זיך אין שטוב געקאכט קיבלעס וואסער און מען איז געשפרונגען ווי די משוגעים. מעהרעטענטייל האבען זיך די קיבלעס איבערגעדרעהט. דאן איז געווא- רען א טייך אין שטוב...

קראנקע זענען ארומגעלאפען אין אלע שטובען וואו עס האבען זיך געפונען קינ- דער און אבגעקויסט די קישענעס, צאהלענ- דיג די גרעסטע פרייזען. דערביי האט מען געברענט און גע׳שרפה׳ט די פעדע- רען, אז עס איז געגאנגען א רויך ביז צום הימעל.

ענדליך איז איינעם א יונגערמאן, הע- רענדיג פון זיין קינדערלאזער פרוי די ווילדע שטיק וואס דער „הייליגער צדיק" שהוט-אב, איינגעפאלען א געדאנק. אז די מעשה איז שפעט נישט אין ארדנונג, האט ער בעשלאסען אליין ארויפצוגעהן צום „רבי׳ן" און זעהן וואס דארטן קומט פאר.

ארויפקומענדיק צום רבי׳ן האט דער יונגערמאן ל. נ. בעמערקט ליגען אויס׳ן טיש א פאטאגראפיע פון א פריילין. דאס איז איהם באלד געווארען קשה: ווי קומט עפעס צו אזא גרויסען רבין א בילד פון א פרוי. בעת׳ן רעדען מיט׳ן רבי׳ן האט דער יונגערמאן ענדעקט נישט מעהר און נישט ווהניגער, אז די גרויסע שעה- נע שניי-ווייסע בארד ביים רבי׳ן איז א צוגעקלעבטע... דער יונגערמאן איז דאן גלייך צו צום „רבין" און א ציה געטוהן ביי דער בארד. די בארד איז געבליבען אין זיין האנד, דאן האט דער יונגערמאן אויסגעשריגען: „הייליגער צדיק, איהר זענט ארעסטירט"...

זעהענדיג, אז ער איז אריינגעפאלען האט דער ארעסטירטער רבי געפרובט בעטען רחמים ער זאל מאכען א שווייג, און דערביי איהם געוואלט געבען 200 זלאטעס לא יהרץ-געלד. אבער דער יונ- גערמאן האט פון גארנישט געוואלט הערן אויפגעפראלט דאס פענסטער און אליאר- מירט נאך פאליציי. די אנגעקומענע פא- ליציי האט דעם חברה-מאן ארעסטירט. די גאנצע שטאדט קינד און קייט איז נאכ- געלאפען, זעהענדיג ווי מען פיהרט דעם „רבין" אהן דער בארד און מיט איין פאה וואס ער האט נישט בעוויזען אראפצו- נעמען... דער פערהאלטענער אפעריסט האט זיך ארויסגעוויזען אלס יצחק זיידמאן פון ראראם. ער זיצט.

די אבנענארטע ווייבער און יודען שע- מען זיך איצט ארויסצוגעהן פאר חרפה אין דער גאס.

אויסדערוויילט פון דער פארטונע.

דער ה׳ שמואל הערינגפעדער ווע- מענס פאָטאָגראַפיע מיר גיבען דאָ אויי- בען איז בעת דער ציונג פון דער פער- טער קלאָס פון דער 37-ער מלוכה-לאָ- טעריע בעגליקט געוואָרען דורך דער פאָרטונע. אויף זיין פערטל לאָס פון נומ. 177.374 איז געפאָלען א געווינס פון פופציג טויזענד זל.

די סומע וועלכע ער האָט יעצט בע- קומען פון דער גענעראָל דירעקציע פון דער מלוכה לאָטעריע וועט איהם פער- זיכערען זיין עגזיסטענץ אויף זיין גאנצן לעבען און ער וועט אויך קענען פער- גרעסערען זיינע געשעפטען און גלייכ- צייטיג ארויסהעלפען זיינע נאָהנטע.

פיל מענשען טרוימען וועגען פארבע- סערען זייער לאָגע. אָבער מען דארף געדענקען, אַז געווינען אויף דער לאָ- טעריע קען נאָר דער, וועלכער בעזיצט א לאטעריע צעטל. דעם 18-טן ה. מ. הויבט זיך אָן די ציונג פון דער 1-טער קלאָס פון דער אכט און דרייסיגסטער מלוכה לאָטעריע. די דירעקציע האָט יעצט איינגעפיהרט פיל נייעסען, וועלכע גיבען די שפילער נאָך מעהר שאַנסען צו געווינען. שוין אין דער ערשטער קלאָס פון דער 38-ער לאָטעריע איז פערהאַן אויסער די 5 טעגליכע געווינסן צו 20 טויזענד זל. 1 געווינס צו 100.000 זל., 1 געווינס פון 50.000 זל., 2 גע- ווינסען צו 15 000 זל., 5 געווינסען צו 10.000 זל. און נאָך פיעל אנדערע.

אין דער 4-ער קלאס איז פונקט ווי ביז יעצט דאָס הויפט - געווינס א מיליאָן זל.

מען דאָרף אלזאָ בעצייטענס זיך בע- וארגען מיט א צעטל ווייל צוליב דער גרויסער נאכפראגע קענען נאָך אזעלכע אויספעהלען.

באָקומען אויסצייכנונגען און א גאָלדע- נעם מעדאל אויף די אויסשטעלונגען אין די גרעסטע שטעט פון אייראָפע און אין תל אביב (ארץ- ישראל)

פאדערט אין אלע אפטייקען אפטייק- סקלאדען און פער- פומעריעס

RATUJE WŁOSY
nowa[illegible] bujnq- zapobiega wypadaniu
DAJE PIĘKNĄ
bujną fryzurę
Fabryka Chemiczno - Kosmetyczna
„Pharmachemja" Bydgoszcz.

סוף פון זייט 5

האָט ער געזאָגט, אָבער נישט פאָר סאָצי- יאליסטען פון 5 טן יאָהר. וואס זענען פיקסען. ער האָט בעהאָט מוטה און קוי- ראַזש, נישט פערלוירען אין אזעלכע אנגסטפולע מינוטען די אָריענטאָציע און ער האָט אליין דעצידירט וואָס ער האָט צוטוהן. ער האָט זיך איבערגעטוהן אין גאָר אנדערע און מאָדנע מלבושים און איז אַנטלאָפען אינגאַנצען פון ראדאָם, וויים אין א פרעמדע שטאָדט און דאָרט זיך אויסבעהאָלטען.

ער האָט נישט בעוויזען צו זיין אין דער פרעמד נע-ונד קיין גאַנצע צוויי וואָכען און פון זעלבען טריבונאל איז געקומען א צווייטער בריעף, אין וועלכן ס׳איז געוואָרען אָבגערופען דער טויט- אורטייל. ער וועט פולשטענדיג אַנולירט ווייל ס׳האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דער משפט ברויך רעווידירט ווערען, מחמת ס׳זענען פערהאַן גרויסע ספיקות, צי דער ה׳ לערמאַן איז פאַקטיש שול- דיג אין אַרעסט פון אַרבייטער-דעלעגאַט. די רעוויזיע פון משפט האָט טאַקע בע- וויזען, אז ה׳ לערמאַן איז אומשולדיג פעראורטיילט געוואָרען. דער טריבונאַל ענטשולדיגט זיך פאַר איהם, וואָס ער האט איהם פערשאָפן אזוי פיעל שרעק. ער קאָן אַלזאָ אהיים קומען צוריק צו זיין פאַמיליע גאַנץ רוהיג, אז ס׳וועט איהם קיין האָהר פון קאָפּ נישט געמינערט ווערען. און כדי ער זאָל זיין פולקאָם זיכער, אַז מען מייגט איהם נישט אריינ- צונאָרען אין דער פּעטליע, אַז מען איז נישט אויסען דערמיט וועלכן ס׳איז אַנשטעל, איז געהען אין בריעף צוגעגעבען די שטאָדט, די גאָס, און דער נומער פון הויז און דער נאָמען, וואו און ביי וועמען דער ה׳ לערמאַן געפינט זיך אין דער פרעמד. און אויך דאָס, אַז ער האָט נישט געברויכט צו אַנטלויפן ווייל באַלד נאָכ׳ן אורטייל, האָט מען זיך אַרומגעזעהן, אַז ס׳איז געמאַכט געוואָרן אַ טעות און מ׳האָט גענומען נאָך אַמאָהל פאָרשען די זאַך. דאָס איז אַלזאָ געווען אַ קלאָרער בעוויז, אַז ער קען זיין זיכער, ווייל וואָלט מען איהם געוואָלט שלעכט׳ס טוהן, וואָלט סיי ווי נישט גע- פועלט זיין אויסבעהאַלטען זיך.

און ס׳איז ווירקליך אַזוי געשעהן. ר׳ נחום לערמאַן איז געקומען אהיים און ס׳איז איהם קיין ביין נישט גע- שעהן. ער איז אבגעקומען מיט בלויז טויט-שרעק.

24-ער פּעפּעסישער קאָנגרעס אין ראַדאָם.

דעלעגאַט פון די פּראָווינציעלע ארבייטער — אַנ'אייניקעל פון קאַרל מאַרקס.

פערגאַנגענעם זונטאָג איז אין ראדאָם געעפענט געוואָרען דער 24-טער סאָציאַליסטישער קאָנגרעס פון דער פוילישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי.

די ערעפנונג איז פאָרגעקומען אין דעם גרויסען זאַהל פון קינאָ „אַפּאָללאָ". דער זאַהל איז שעהן דעקאָרירט. צווישן די הונדערטער דעלעגאַטען זעהט מען אויך פיעל יודישע פּנים'ער. פּינקטליך האַלב צוועלף נאָכ'ן אָבשפּילען דורך דעם ראַדאָמער אַרבייטער-אָרקעסטער דעם סאָציאַליסטישען הימן ווערט געעפענט דער קאָנגרעס דורכ'ן פאָרזיצענדען פון צ. ק. וו. אין פּוילען ה' טאָפּינעק, וועלכער פאָדערט אין נאָמען פון קאָנגרעס עס זאָל אין פּוילען מעהר קיין בערעזעס נישט זיין. ער ווינשט אַ נצחון די חברים סאָציאַליסטען אויפן שפּאַנישען פראָנט און ערפאָלג אין דער אַרבייט פון קאָנגרעס.

ער ווייזט אָן, אַז דער קאָנגרעס איז א גאַסט פון רויטען ראדאָם, וועלכער האָט געהאַט אַ גרויסען נצחון ביי די וואהלען פון שטאָדט-ראט.

מיר וועהען נישט — זאָגט ה' טאָפּינעק — צווישען אונז דעם חבר ליבערמאַן, וועלכער מוז זיך געפינען אין דער פרעמד. דער קאָנגרעס שיקט איהם די וואַרימסטע ווינשען און פערזיכערט אים אַז דער טאָג פון זיין צוריקקומען קיין פּוילען וועט זיין אַ פּרייד פאַר אַלע סאָציאַליסטען.

נאָך דעם בעעהרען מיט אויפשטעהן דעם אָנדענק פון די פערשטאָרבענע מנהיגים פון דער פוילישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, ערקלערט ה' טאָפּינעק דעם קאָנגרעס פאַר געעפענט.

פאַר'ן ערטיילען דאָס וואָרט צום בעגריסען טיילט מיט פאָרזיצער טאָפּינעק, אַז אויף דעם קאָנגרעס איז ספּעציעל געקומען דער פאָרשטעהער פון צווייטען אינטערנאַציאָנאַל פון פּאַריז חבר לאַנגאָט.

דער ערשטער, וועלכער בעגריסט דעם קאָנגרעס איז דער ראַדאָמער פּרעזידענט אדוו. שטשאָווינסקי. ער דערמאָנט די פּערזאָמעלטע דעלעגאַטען, אַז שוין ביים איבערנעמען די שטאָדט ראדאָם פון די הענד פון די אָקופּאַנטען איז די קאָמיסיע פון 5 וועלכע האָט דאָס געטוהן — געווען אַ ריין-סאָציאַליסטישע. ער ווינשט ערפאָלג דעם קאָנגרעס ער זאָל דערגרייכען מיט זיין אַרבייט, אַז אין פּוילען זאָל שנעל געשאַפען ווערען אַ אַרבייטער-פּויערים רעגירונג און דעמאָלס וועט ראַדאָם זיכער זיין איינע פון די שטיץ-פּונקטען פאַר דער דאָזיגער רעגירונג.

נאָך איהם האָט אין נאָמען פון די אַרבייטער-פעראיינען בעגריסט ה' קיואַפּינסקי, וועלכער ערקלערט, אַז ווען די אַרבייטער-רייהען וועלען זיך שטאַרק האַלטען, וועט זיך שנעל צעפאַלען דער פאַשיזם. די סאָציאַליסטישע פּאַרטיי פערפאָלגט דעם אַנטיסעמיטיזם ווי ווייט זי קען נאָר דאָס טהון. אין די אַרבייטער-פעראיינען געפינען זיך ביים איצטיגען קאָנגרעס איבער 425 טויזענד אַרבייטער, בעת ביי דעם פריהערדיגען קאָנגרעס זענען אין די פעראיינען געווען בלויז 200 טויזענד מיטגלידער.

אין נאָמען פון דער געזעלשאַפט אַרבייטער-אוניווערזיטעט בעגריסט ה' טשאַפּינסקי, וועלכער שילדערט די קולטור-טעטיגקייט פון זיינע 210 אָבטיילונגען, ווי אויך די טעטיגקייט פון די איבער 100 רויטע סקויטען אָרגאַניזאַציעס. צוליב דעם וואָס אין פּוילען געפינען זיך העכער 5 מיליאָנען אַנאַלפאַבעטען, האָבען די אַרבייטער-אוניווערסיטעטען געצוונגען אַרבייט צו דערהויבען דעם ניווא פון דער קולטור. דער פּוילישער פּראָלעטאַריאַט לייגט צו א האַנד צו דער דאָזיגער אַרבייט. דער קלער אָבער שטערט זיי און דעריבער בריינגט דער קאָנגרעס דעם קלער געבען דער געהעריגע ענטפער אויף זיינע שטערונגען.

אין נאָמען פון די יודישע אַרבייטער פון בונד בעגריסט אדוו. ערליך פון וואַרשא, וועלכער האַלט פאָלגענדע רעדע:

גאַנץ פּוילען וואַרט אין גרויס שפּאַנונג אויף דעם רעזולטאַט פון אייערע בעראַטונגען. קיינער האָט מיט 5 יאָהר צוריק נישט געגלויבט, אַז אין פּוילען וועט זיין מעגליך אַזעלכע געשעהענישען ווי אין פּשיטיק, משיזשעוו, מינסק, און אַז יונגעלייט אין אַקאַדעמישע היטעלעך וועלען אויף די הויכשולען בעווייזען אַזעלכע לאַבוזערסקע שטיק און פאָדערן איינצופיהרען ספּעציעלע בענק פאַר יודען און ספּעציעלע פאַר קריסטען.

דער אידישע אַרבייטער-קלאַס האָט די לעצטע צייטען אָבגעהאַלטען אַ סוקצעס. די הענעמאָניע פון די אידען אין פּוילען געפינט זיך איצט אין די הענד פון דער אידישער אַרבייטערשאַפט. ווען איהר וועט פיהרען אייערע בעראַטונגען פערגעסט נישט, אַז אין פּוילען זענען פערהאַנען 35 פּראָצענט אייגנטהאָהנער פון די מינדערהייטען, וועמענס רעכט עס מוזען געשוינט ווערען.

ה' ערליך ווינשט דעם קאָנגרעס, אַז די לעצטענס פערשטאַרקטע מיטאַרבייט פון בונד מיט פּ. פּ. ס. זאָל נאָך מעהר נעשטאַרקט ווערען, בכדי זיי זאָלען צוזאַמען קענען קעמפען געגען דעם פאַשיזם.

בעת ערליך האַלט זיין בעגריסונג'ס-רעדע, בעווייזט זיך אויף דעם קאָנגרעס זאַהל א הויכער עלטערער מאַן אין בינאָקלען, מיט אַ קאָפּ גראַהע האָהר. מען דערקענט גלייך, אַז דאָס איז אַנ'אויסלענדער. איהם בעגלייט רעד. ניעדזשאַלקאָווסקי. דאָס איז א פאָרשטעהער פון 2-טען אינטערנאַציאָנאַל פון פּאַריז ה' לאַנגאָט. ווען די פערזאַמעלטע ווערען געוואָהר ווער עס איז דער גאַסט, ווערט איהם געמאַכט אַ שטורמישע אָוואַציע.

דורך ה' גושעטשניאַראָווסקי ווערט ער ארויפגעפיהרט אויף דער ביהנע. דער אויסלענדישער גאַסט בעגריסט די פערזאַמעלטע מיט אויפהויבען די האַנד, אויסשטעלענדיגע אַ פויסט (בעגריסונג פון אינטערנאַציאָנאַל) אַלע שטעהען אויף פון די ערטער און הויבען אויף די רעכטע האַנד, מיט אויסגעשטרעקטע פויסטען אויף דעם זעלבען אופן, צוריקגריסענדיק דעם חשובען גאַסט, און דער אָרקעסטער שפּילט דעם אינטערנאַציאָנאַל.

באַלד נאָך דעם ה' ערליך ערטיילט דער פאָרזיצענדער טאָפּינעק דאָס וואָרט דעם פראַנצויזישען דעלעגאַט, וועלכער האַלט זיין בעגריסונג'ס-רעדע אין פראַנצויזיש. ער זאָגט, אַז ער בעדויערט, וואָס ער קען צו די פערזאַמעלטע חברים נישט רעדען קיין פּויליש. די חברים דעבראַנער און אַדלער האָבען נישט געקאָנט קומען אויף דעם קאָנגרעס און ער פערטרעט זיי טאָקי דאָ. כ'בעגריס ספּעציעל די פּוילישע ברידער. די סאָציאַליסטען האָבען דורכגעלעבט עטליכע מפּלות, אָבער באַלד וועט קומען דער רעוואַנזש.

אין ענגלאַנד האָט מאַקדאָנאַלד האָט אונז פערראַטען האָבען מיר געליטען א מפּלה, אָבער שוין ביי די לעצטער וואַלען האָבען מיר בעקומען 9 מיליאָן שטימען. אַ ליגען איז, אַז די פראַנצויזישע רעגירונג איז א קאָמוניסטישע, ווי דאָס ווילען אונזערע פיינד. דאָס איז די רעגירונג פון לעאָן בלום. ווען ער איז מיט עטליכע טעג צוריק געווען אין ליאָן און איז בעגריסט געוואָרען דורך הערויאָט און דעם פיהרער פון די קאָמוניסטען דיקלאָט, איז געווען צו זעהן וואָס פאַר אַ גרויסער אויטאָריטעט עס איז אונזער סאָציאַליסטישער פּרעמיער און ווי חשוב ער איז ביי אונז אין גאַנצען לאַנד. מיר האָבען איינגעפיהרט א 40 שעה'דיגע אַרבייטסוואָך, געצאָהלטע אורלאָפען פאַר אַרבייטער און איצט זאָרגען מיר ווייטער צו פערלייכטערען די לאַגע פון אַרבייטער.

מיט עטליכע חדשים צוריק האָבען מיר געהאַט עטליכע טויזענד אָרגאַניזירטע אַגריקולטור-אַרבייטער, היינט האָבען מיר שוין איבער 200 טויזענד אָרגאַניזירטע אַגריקולטור-אַרבייטער.

איך בין גליקליך, אַז איך בין דאָס ערשטע מאָהל איז פּוילען. איך בין אַנ'אייניקעל פון קאַרל מאַרקס. אין לאָנדאָן אַלס קינד, געדענק איך, ווי מיין מוטער האָט מיט שטאָלץ געטראָגען דעם קרייץ פון אויפשטאַנד. איך ווייס גאַנץ גוט אַז אייער וועג איז שווער און איהר מוזט פיל ליידען. דער בעסטער וועג איז אָבער דער איינהייטליכער פראָנט. אייערע חברים האָבען זיך נישט אונטערגעגעבען דעם פאַשיזם און זענען געבליבען טריי דער דעמאָקראַטיע.

לאַנגאָט ברענגט אַ לעבעדיגען גרוס פון הערמאַן ליבערמאַן מיט וועלכען ער האָט 2 טעג צוריק גערעדט.

היטלער און מוסאָליני, זאָגט לאַנגאָט, האָט אונז געוויזען וואָס עס געבען די דיקטאַטאָרישע מלוכות. איך בעגריס אייך נאָך אַמאָהל אין נאָמען פון גאַנצען אינטערנאַציאָנאַל.

די רעדע האָט איבערגעזעצט פאַר די די פערזאַמעלטע אויף פּויליש רעד. ניעדזשאַלקאָווסקי.

אין נאָמען פון די פּועלי-ציון בעגריסט ה' האַלפּערן, וועלכער דערמאָנט וועגען די גרויסע אויפטהוען פון דער יודישער אַרבייטערשאַפט אין ארץ-ישראל.

אין נאָמען פון די אַרבייטער ספּאָרט-פעראיינען אין פּוילען בעגריסט ה' הריניעוויטש, וועלכער האָט אָנגעוויזען אַז פון די אַרבייטער-ספּאָרט-פעראיינען איז אויסגעוואַקסען דער נוצליכער שוצבונד, די אַרבייטער-מיליציע אין שפּאַניען און דעריבער מוז מען ספּעציעל זאָרגען פאַר די אַרבייטער-ספּאָרט-פעראיינען.

אין נאָמען פון די דייטשע סאָציאַליסטען האָט בעגריסט ה' צערבע און אין נאָמען פון דער געזעלשאַפט פון קינדער-פריינד, פרוי קלושינסקא.

דערמיט איז דער פייערליכער אַקט פון דער ערעפנונג געשלאָסען געוואָרען. ארום 4 נאָכמיטאָג איז פאָרגעקומען די 2 טע זיצונג פון קאָנגרעס, אויף וועלכער ס'איז געוועהלט געוואָרען דאָס פּרעזידיום. אַלס פאָרזיצער פון קאָנגרעס איז געוועהלט געוואָרען ה' יואַפּינסקי. פון ראַדאָם אין אריין אין פּרעזידיום ה' גושעפּשנאַראָווסקי.

אויף דער צווייטער זיצונג זענען געהאַלטען געוואָרען רעפעראַטען וועגן פּאַרטיי-פּראָגראַם און טאַטוט פון די ה"ה פּוזשאַק און ניעדזיאַלקאָווסקי, ווי אויך א פּאָליטישער רעפעראַט פון אַרטשישעווסקי.

ס'זענען איבערגעלעזען געוואָרען די ערהאַלטענע בעגריסונג'ס-דעפּעשען פון דער אָרג. פון די לינקע פּ. צ.; פון אדוו. לעאָן בערענסאָן, פון דער רעדאַקציע „וואָלקאַ לודו", פון די פּוילישע שרייבען זעגאַדלאָוויטש און קוביצקי און פון אַ רייהע אָבטיילונגען פון פּ. פּ. ס.

צווייטער טאָג פון קאָנגרעס

געוו. דעפּוטאַט דיבוא פאָדערט אַ שטאַרקערען קאַמף געגען אַנטיסעמיטיזם.

מאָנטאָג ארום 9 אין דער פריה האָבען זיך אָנגעהויבען די ווייטערע פערהאַנדלונגען פון דעם קאָנגרעס.

די בעראַטונגען זענען געווידמעט דאָס אַרומרעדען די פראַגען פון דער סאָציאַליסטישער פּרעסע און דער מיטאַרבייט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי מיט פּ. פּ. ס.

עס איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז קיין חבר פון דער פּאַרטיי קען נישט אַרבייטען אין קיין שום אַנדערע צייטונג אַהן דעם וויסען פון צ. ק. וו.

עס זענען זעהר שאַרף ארויסגעטרעטען עטליכע רעדנער געגען דעם „דזיענניק פּאָפּולאַרני", ערקלערענדיג, אַז די צייטונג, אין וועלכער עס שרייבען חברים סאָציאַליסטען, ברענגט גרויס שאָדען דעם „ראָבאָטניק", אָבנעמענדיג ביי איהם פיעל לעזער.

געוו. דעפּוטאַט טשיאַלקאָש טרעט ארויס געגען צוזאַמענאַרבייט מיט די קאָמוניסטען.

געוו. דעפּ. דיבוא האַלט, אַז דער „דזיענניק פּאָפּולאַרני" ברענגט נישט קיין שאָדען דעם „ראָבאָטניק"; גראָד פערקעהרט, ער ברענגט נאָר נוצען דער פּאַרטיי, ווייל צעהנער טויזענדער מענשען לעזען יעדען טאָג אַנ'אַרבייטער-צייטונג. עס ווערט נישט דערמיט אָוועקגענומען קיין איין לעזער פון „ראָבאָטניק". ווייל די לעצטע צייטען לעזען מענשען אין פּוילען מעהר אַרבייטער-צייטונגען; איז דאָ אָרט אויך אויף דעם „דז. פּאָפּולאַרני". בעזונדערס קען ער נישט פערשטעהן פאַרוואָס מען איז נישט געגען דער 5 גראָשעדיגע אַרבייטער-צייטונג „וואָלקאַ לודו", וועלכע האָט זיך שפּעטער בעוויזען ווי דער „דז. פּאָפּולאַרני".

דיבוא טרעט אויך שטאַרק ארויס געגען זיינע חברים פון צענטראַל-קאָמיטעט דערפאַר וואָס זיי טהוען נישט מעהר אויף אין קאַמף מיט דער טענדענציע און געגען אַנטיסעמיטיזם. ער פרעגט וואָס האָט מען מעהר אויפגעטוהן אין קאַמף געגען אַנטיסעמיטיזם ווי אין אין 1934 אויף וואָליא אין וואַרשאַ? עס הערען זיך שטימען פון דעלעגאַטען: לעצטענס וואַרקא!

עס האַלטען נאָך רעדעס וועניגער בעקאַנטע דעלעגאַטען, וועלכע זאָגן זיך ארויס געגען מיטאַרבייט מיט קאָמוניסטען און אויך געגן „דז. פּאָפּולאַרני".

עס ווערט דורכגעלעזען א דעפּעשע פון די אַמעריקאַנער פּוילישע סאָציאַליסטען, וועלכע ווינשען ערפאָלג אין די בעראַטונגען פון קאָנגרעס, און אויך א דעפּעשע פון די סאָציאַליסטישע אַקאַדעמיקער אין לעמבערג.

נאָך מיטאָג איז קיין פּלענום זיצונג נישט פאָרגעקומען. ס'האָבען בלויז אָבגעהאַלטען בעראַטונגען די קאָמיסיעס. אויף דער מאָנטאָגדיגער פּלענאַר-זיצונג איז אריינגעפּלאָסען א פאָרשלאַג צו פאָדערען געזעצליך צו בעפרייען דעם חבר הערמאַן ליבערמאַן, אַזוי, אַז ער זאָל קענען פריי צוריקקומען קיין פּוילן. מ'זאָל אויך צוריקגעבען די בירגערליכע רעכט די חברים דיבוא, טשאַלקאָש און מאַסטעק. דער פאָרשלאַג איז אָנגענומען געוואָרען איינשטימיג.

דעם מאָנטאָגדיגען טאָג אין אייך פאָרגעקומען א קאָנפערענץ פון דער סאָציאַליסטישער יוגענד.

אַר.

געוועהלט א פרעזעס מיט א וויצע־פרעזעס פון דער גמינע־פערוואלטונג.

צום צווייטען מאהל איז פארגעקומען עהערנעכטען מיטוואך די קאנסטיטואירענדע זיצונג פון דער גמינע־פערוואלטונג. דאס מאהל איז די זיצונג שוין יא צושטאנד געקומען און אין איר האט זיך בעטייליגט דער רב טייטעלבוים אלס די 13־טע פערזאהן וועגען וועמען ס'איז געווען פריהער א גאנצע שקליא וטריא, צי ער האט שטים־רעכט בעת דער אויסוואהל פון א פרעזעס און א וויצע־פרעזעס פון דער פערוואלטונג.

אויף דער צווייטער זיצונג האט געפיהרט דעם פארזיץ פרעזעס דען. נאך זיין ערקלערונג בנוגע דעם טאג־ארדנונג, ווי אויך וועגען דעם, אז הרב טייטעלבוים'ס בעטייליגונג אויף דער זיצונג איז א רעזולטאט פון א מעלדונג פון דער סטאראסטווא — נעמט א ווארט דער בונדישער דאזאר פייגענבוים, וועלכער פראטעסטירט אין נאמען פון דער סאציאליסטישער פראקציע, נעגען צולאזען נאמינירטע פערזאנען אויף דער זיצונג פון דער פערוואלטונג. אין דעם פאל ווערט דאס געמיינט די פערזאהן פון הרב טייטעלבוים, וועלכער קומט נישט אין דער פערוואלטונג אלס קיין געוועהלטער, נאר אלס נאמינירטער. ער ווינדערט זיך אויפן צווייטען צד, וואס אפערירט אפט בעת וואהלען מיט דעמאקראטישע לאזונגען, און דא האנדעלט ער אנדערש. שטיצענדיג דווקא א נאמינירטען פארשטעהער.

דער מזרחיסטישער דאזאר יונה זילבערבערג נעמט אויך א ווארט, אז דעם רב'ס אנטייל אין דער פערוואלטונג זעהט פאר דאס געזעץ; אז אויך דער העכסטער טריבונאל האט זיך שוין אזוי ארויסגעזאגט און דעריבער קען מען נישט זיין דאגעגען, טראץ דעם, וואס דער רב איז נאמינירט.

דער פועל־ציוניסטישער דאזאר קירשענבלאט שטיצט אונטער דעם ה' פייגענבוים, דערגענצענדיג, אז דער סאציאליסטישער פראקציע געהט נישט וועגן יא רב, צי נישט רב, נאר זי פערלאנגט אז בלויז געוועהלטע פארשטעהער זאלן זיין בערעכטיגט צו זיין פערטרעטען אין דער פערוואלטונג און נישט קיין אנגצווארפענע, אדער נאמינירטע. ווען די סאציאליסטישע פראקציע זאל זיין אפילו אין דער קלענסטער מינדערהייט פון צוויי אויף 10, וואלט זי די זעלבע פרינציפיעלע שטעלונג אנגענומען, טראץ דעם, וואס זי וואלט געווען אדורכגעפאלען.

עס געהט אוועק א גאנצער ויכוח, צי דער פראטעסט פון דער סאציאליסטישער פראקציע זאל געשטעלט ווערען אלס פארשלאג, וואס זאל ווערען אבגעשטימט, אדער נישט. פרעזעס דען פאדערט, אז אויב א פארשלאג, זאל ער ארייגעטראגען ווערען שריפטליך מיט די אונטערשריפטען פון די פארשלאג־געבער. אבער די ה"ה פייגענבוים און קירשענבלאט זענען דערויף נישט מסכים ערקלערענדיג, אז ס'איז גענוגענד א מינדליכער פארשלאג. מען שפארט זיך אין הלכות פאראגראפען און ה' דען ערקלערט, אז לויט'ן געזעץ דיענט אים אלע רעכט אלס פארזיצענדער צו פערלאנגען א פארשלאג אין א שריפטליכער פארם.

דערביי איז געקומען צו אן'אינצידענט צווישען ה' קירשענבלאט מיט פרעזעס דען, וועלכער האט איהם אויפמערקזאם געמאכט, אז ער בענוצט זיך מיט א נישט פאסיגען אויסדרוק.

אין רעזולטאט פון דער דיסקוסיע ווערט פון פארשלאג א בלויזע פראטעסט־רעזאלוציע פאר וועלכער עס שטימען אלע 4 דאזורצס פון דער סאציאליסטישער פראקציע און אויך צוויי שטימען פון די ה"ה יונה גאלדבערג און מאטעל אייזמאן פון א צחייסע פראקציע. די לעצטע מאטיווירען זייער פראטעסט פון א אנדערען שטאנדפונקט: נישט דערפאר ווייל זיי זענען געגען דעם אנטייל פון א רב אין דער פערוואלטונג; אדרבא, זיי זענען דווקא יא דערפאר, אבער זיי ווילען נאר א געוועהלטען און ניט קיין נאמינירטען רב, אויפן יסוד פון א פ.א.ר.

מחמת די חלוקי־דעות ארום דער פראגע פון נאמינירטע און געוועהלטע זענען פערארדענט געווארען צוויי הפסקות אין מיטען דער זיצונג. צום סוף איז מען צוגעטרעטען וועהלען א פרעזעס מיט א וויצע. אלס פרעזעס האבען קאנדידירט די ה"ה שטיינאוויטש (בונד) און יונה זילבערבערג (מזרחי) און אויף וויצע אויך צוויי: די ה"ה קירשענבלאט (פועלי ציון) און מרדכי לייב פישמאן (ציוניסט).

דער ה' שטיינאוויטש האט בעקומען 6 שטימען; דער ה' זילבערבערג — 7, מיט איין שטים מעהר. ער איז געוועהלט געווארען אלס פרעזעס. דאס זעלבע איז אויך געווען וואס אנבעלאנגט דער אויסוואהל פון א וויצע־פרעזעס. ה' קירשענבלאט האט בעקומען 6 שטימען און מ.ל. פישמאן 7 אויך מיט איין שטים מעהר און איז געוועהלט געווארען אלס וויצע־פרעזעס פון דער פערוואלטונג.

נישט אנגענומען אויפ'ן ראדאמער סאציאליסט. קאנגרעס קיין פראטעסט־רעזאלוציע געגען דער אנטיסעמיטישער כוואליע.

דאס איז געמאכט געווארען איידעל, אין ייִדענע הענטשקעס.

אויפן צווייטען טאג האט דער פראווינצישער דעלעגאט לאנגעט פערלאזט דעם קאנגרעס ביי א הערציגע געזעגענונג פון אלע חברים סאציאליסטען.

אויפ'ן דריטען טאג זענען נאך די בעריכטען פון פערשידענע קאמיסיעס אנגענומען געווארען א רייהע רעזאלוציעס.

ווען ס'איז בעריהרט געווארען די פראגע פון דער אנטיסעמיטישער כוואליע געגען וואס דער קאנגרעס זאל ארויסטראגען זיין שארפסטען פראטעסט, איז אויפגעשטאנען דער דעלעגאט פוזשיק, וועלכער איז געווען געגען, פארלייגענדיק, אז מ'זאל דערפון נישט מאכען קיין צענטראל־פראגע פון קאנגרעס, נאר בעסער איבערשיקען דעם ענין צום נייעם צ. ק. וו. ער האט דאס געמאכט קיילעכדיג און שפיציג, אז מכלומרשט איז דער טעקסט נישט גוט רעדאגירט, אז מ'ברויך איהם ערשט בעארבייטען און מיט יידענע הענטשקעס אבגע'פטרט די גאנצע זאך. געגען איהם איז געווען א גרופע דעלעגאטען מיט'ן בעקאנטען סאציאליסטישען זשורנאליסט ד"ר מאליניאק, וועלכע האבען געפאדערט, אז טאקע דער קאנגרעס און נישט דער צ. ק. וו. זאל לאזען הערען זיין מעכטיגען פראטעסט. פוזשיקס פארשלאג איז אבער אדורכגעגאנגען דורך א מעהרהייט.

צום סוף זענען געוועהלט געווארען א הויפט־ראט, א רעוויזיאנס־קאמיסיע און א פארטיי־געריכט. אין פארטיי־ראט זענען אריין 75 מאן צווישען זיי צוויי ראדאמער סאציאליסטישע טהוער: גושטשיניאראווסקי און אינוש. ראדאמסקי. אין ראט זענען אויך אריין די אידען בערמאן, ליבערמאן, גראספעלד און הויזנער. אין פארטיי־געריכט איז אריין איין יוד, דער בעקאנטער ארוו. בענקעל.

רינסטאג בייטאג איז דער קאנגרעס געשלאסען געווארען.

בכלל איז אויפ'ן 29־טען פעפעסישען קאנגרעס אין ראדאם געווען צו בעמערקען א אבנויג מעהר אויף רעכטס, ווי אויף לינקס.

אר.

די גמינע טיילט קוילען.

אין די פריהעריגע יאהרען האט די „עזרה" געטיילט קוילען אום ווינטער פאר דער ארימער בעפעלקערונג. אויך היינט האט געזאלט דער סיסטעם ווייטער פארטגעזעצט ווערען, אבער דערפון איז נישט געווארען.

יענע וואך האט דער פרעזעס פון דער עזרה ה' איתמר אדלער פראפאנירט דער גמינע, אז ער וויל טיילען קוילען, נאר די גמינע זאל איהם צושטייער געבען. דערביי האט ה' אדלער פארגעלייגט פון זיין זייט, ס'הייסט פון דער עזרת — 250 מעטער קוילען.

טראץ דעם, וואס די גמינע געפינט זיך פינאנסיעל אין אזא לאגע צוליב דעם נייעם שחיטה־געזעץ, אז זי קען זיך נישט ערלויבען אויף זייטיגע אויסגאבען, האט זי פינדעסטוועגען, נעמענדיג אין אכט די גרויסע פרעסט, דאך פארגעשלאגען פון איהר זייט אויך 250 מעטער קוילען און געבעטען דעם ה' אדלער ער זאל אנהויבען די קוילען־אקציע. ה' אדלער איז נישט בעשטאנען, נאר פערלאנגט די גמינע זאל געבען 500 מעטער קוילען, ווייל ער קען זיך נישט מתחייב זיין מיט א בעשטימטען סכום, נאר ער וועט געבען וויפיעל ער וועט קענען.

אין דער צווישען־צייט האבען זיך צו דער גמינע געווענדעט די ה"ה שטיינאוויטש און האפמאן מיט א ביטע, אז די גמינע זאל די קוילען־אקציע פערברייטערען, ווייל ס'זענען דא מאסען נצרכים. די גמינע, זעהענדיג, אז די פערהאנדלונגען האבען קיין קאנקרעטע רעזולטאטען נישט געגעבען, האט בעשלאסען צו שאפען אן'אייגענע קאמיסיע פון די ה"ה יונה גאלדבערג, מאטעל אייזמאן, משה קלעפפיש, ש. ח. בערקאוויטש, שטיינאוויטש און האפמאן, וועלכע זאלען אמטירען אין לאקאל פון האנדווערקער־פערבאנד אויף ריווינסקא 1 און דארט אדורכפיהרען א רעיעסטראציע, אויפ'ן יסוד פון וועלכער זיי זאלן קענען פעסטשטעלען וויפיל קוילען מען מוז צוטיילען.

די גמינע וועט דערווייל די קוילען פינאנסירען מיט דער האפנונג, אז די דורך איהר אדורכגעפירטער צו דעם צוועק אקציע ביי דער בעפעלקערונג, וועט דורך אלע געשטיצט ווערען.

רעליעף קאמיטעט פון דער ראדאמער לאנדסלייט אין ניו־יארק געשיקט טויזענד מיט 54 זלאטעס.

פון דעם רעליעף קאמיטעט פון די ראדאמער לאנדסלייט אין ניו־יארק איז דערהאלטען געווארען 10,54 זל. דאס געלד איז גענומען אויפ'ן אדרעס פון די ה"ה משה רובינשטיין, קוראוועער, און י. בושאצקי, צו דער דיספאזיציע פון ראדאמער קאמיטעט פון 15.

אויף א זיצונג פון היגען 15־ער קאמיטעט איז בעשלאסען געווארען א העלפט פון דער סומע צוגעבען דער הילפס־קאסע, וואס איז געגרינדעט געווארען זומער, ווען ס'איז דא געווען דער ראדאמער לאנדסמאן און דעלעגאט פון אמעריקאנער רעליעף ה' דיימאנט, און די אנדערע העלפט — צו פערטיילען פאר היגע יודישע אינסטיטוציעס, לויטן איינזעהן פון ראדאמער קאמיטעט פון 15.

וואס דארף דער לעזער וויסן וועגן גריפּע

די גריפע איז א קלעפיגע קראנקהייט. וואס טראגט זיך איבער מיט דער איינגעעטעמטער לופט, אדער דורך א דירעקטען קאנטאקט פון איין מענש צום צווייטען. די סימפטאמען פון דער דאזיגער קראנקהייט זענען פאלגענדע: קאפּוועהטאג, הוסט, היץ. יוויטאגען אין די פיס און אן'אלגעמיינע אבשוואכונג.

הגם די פאלען גריפע זענען אפט זעהר ערנסטע, איז דאך די מורא פאר דער דאזיגער קראנקהייט נישט בעגרינדעט, פערשטעהט זיך, אויב מען ווייסט די אופגים ווי אזוי צושטעלען א ווידערשטאנד. די ערשטע הילף אין פאל פון א גריפע וואס קען ברענגען א ראדיקאלע פעולה, איז קודם כל צו לעגען זיך אין בעט אריין און באלד בענוצען פון צייט צו צייט א טאבלעטקע אספירין. בכלל אין אנדערע פאלען פון פערקיהלונגען איז אספירין א ווירקזאם מיטעל, וואס ענטשפרעכט די בעהויפטונג, „בעסער זיך פריהער אויסצוהיטען, איידער שפעטער זיך היילען".

רויב=אנפאל אויף ווארשאווער גאס.

דער גלאוואטשאווער איינוואוינער מ. קלעמפנער איז באפאלען געווארען אויף דער ווארשאווער גאס פון א אומבאקאנטען פארשוין, וועלכער האט איהם דער־לאנגט עטליכע זעץ.

קלעמפנער איז געווארען אינגאנצען צעמישט און דא טאקע איז געווען א גוטע „אקאזיע" פאר'ן אנפאלער אויף צו רערגרייכען זיין „ציעל". וועניג וואס ער האט קלעמפנער'ן צושלאגען האט איהם א פרוי, וואס איז געווען אין געזעלשאפט פון יענעם פארשוין, איינגעביסען די הענד. ווען דער באפאלענער איז שוין געווען גוט „באר־בייט" האט מען איהם בליץ־שנעל צו־גערויבט א פארטפעל מיט 540 זל.

די אלארמירטע פאליציי האט געכאפט די רויבער, וועלכע האבען זיך ארויס־געוויזען אלס די ראדאמער איינוואוינער סטאניסלאוו ניעזגארא, מאריאנא קוביצא, וועלכער איז זיין קאכאנקע. ביידע זע־נען שוין פיעל מאהל געוועזען איינגע־מאלדען אין דער פאליציייאישער קאר־טאטעקע.

גראנדיעזער פורים=אוונד
לטובת דעם יודישען שפיטאל.

דער שפיטאל־קאמיטעט האט באשלא־סען איינצוארדנען א פורים־אוונד דעם 27־טען ה. ח. אין טעאטער „ראזמאי־טאשטשי" פון וואס די גאנצע הכנסה איז באשטימט אויף וועש פאר'ן יודישען שפיטאל. די אימפרעזע געהט טאקע אונטער דעם לאזונג: „א ווייסער באל". נעכטען ביינאכט איז פארגעקומען א זיצונג אין גמינע־לאקאל וועגען דער טעכנישער איינארדנונג פון דאזיגן אוונד.

א בריעף אין רעדאקציע.

צו דער רעדאקציע
„ראדאמער קעלצער לעבען"

איך בעט געפעליק אבצודרוקען אין אייערע וו. צייטונג פאלגענדע ערקלערונג:

איך פיהל פאר א חיוב צו געבען פאלגענדע ערקלערונג.

אין אנבליק פון דער נויט ביי דער ארימער טייל פון דער יודישער בע־פעלקערונג אין אונזער שטאדט, האב איך אין דער געהעריגער צייט זיך גע־וואנדען צו דער ראדאמער קהלה פער־וואלטונג, וועגען ערטיילען א סובסידיע דער געזעלש. „עזרה", וואס זאל ער־מעגליכען אדורכצופיהרען א קוילען אקציע.

די געזעלשאפט „עזרה" מיט אייגענע כחות אהן דער מיטהילף פון דער יודי־שער קהלה, איז נישט אימשטאנד אדורכ־צופיהרען ביים היינטיגען מאטעריעלען קריזיס, אזא הילפ'ס אקציע אין דעם נויטיגען פארנעם. ס'איז פארשטענדליך פאר יעדען, אז שפענדונגען אויף פי־לאנטראפישע ציועקען קאן מען נישט נעמען מיט צוואנג...

ציפעליג האב איך זיך דערוויסט, אז די קהלה־פערוואלטונג האט איינגעלאדען שטאדט־בירגער, וועלכע זאלען זיין ביי־הילפיג ביים אדורכפיהרען א קוילען אקציע. איך האב נישט געהאט דעם כבוד צו ווערען איינגעלאדען.

אין לעצטען זונטאג, ווען הונדערטער ארימעלייט, האבען באלאגערט די קהלה געביידע, פאדערענדיג שטיצע און קוי־לען האט דער פרעזעס ה' דען געשיקט נאך מיר, וועגען דער קוילען אקציע. איך האב מוותר געוועזען אויף דער האנדלונג מצד דער גמינע, צוליב דער גרויסער נויט און די אונגעהויערע פרעסט און איך האב גערן אויפגענומען די ווענדונג.

דער פרעזעס ה' דען האט אין נאמען פון דער קהלה פארגעשלאגען צו בע־טייליגען זיך אין דער אקציע מיט 250 מעטער קוילען און די „עזרה" זאל זיך אויך באטייליגען מיט אזא קוואנטום. איך האב פארגעשלאגען, אז מינימום זאל מען צו דער אקציע פערוועגדען טויזענד מעטער קוילען, צו וועלכען צוועק די גמינע זאל זיך באטייליגען מיט פינף הונדערט מעטער. באזונדער האב איך פארזיכערט, אז „עזרה" וועט מאכען די גרעסטע אנשטרענגונגען די אקציע ווי ווייט מעגליך צו פערשטאר־קען. מיין פראפאזיציע איז נישט גענו־מען געווארען צו קענטניס.

אין זעלבען טאג אין די אווענט־שעהן האב איך נעטראפען די פערוו. מיטגל. ה"ה חיים בערקאוויטש און יונה גאלד־בערג און איבערגעגעבען זיי דאס וואס איך האב פארגעשלאגען און זיי האבען מסכים געוועזען מיט מיינע אויספיהרו־גען. א דאנק טאקי די זעלבע האב איך זיך צומארנענס ווייטער געקענט ווענ־דען צו דער קהלה. דאס מאהל איז פרעזעס ה' דען געוועזען נאכגעביגער, דערלעגענדיג פון 250 אויף 425 מעטער

אויף דעם האב איך אויך שוין מסכים געוועזען, אבער דערביי האט פרעזעס ה' דען פערלאנגט, אז „עזרה" זאל גא־ראנטירען ארויסצוגעבען פון אייגענע פאנדען נאך 500 מעטער קוילען. איך האב נאך אמאהל ערקלערט. אז „עזרה" נעמט אויף זיך די אקציע פולשטענדיג אדורכפיהרען, ווען עס זאל אפילו נוי־טיג זיין א גרעסערער קוואנטום ווי פרעזעס ה' דען שלאגט פאר, אבער נעבן גאראנטיעס בין איך נישט ביכולת ווייל דאס געלד מצד עזרה אויף קוילען ברויך ערשט ווערען פון מיר אליין גע־זאמעלט.

דער פרעזעס ה' דען האט שוין מעהר זיך מיט מיר נישט פארשטענדיקט, דא־נענען האב איך זיך דערוויסט דינסטאג, אז די גמינע וועט ארויסגעבען אויף אייגענער האנד קוילען, נויטבעדערפטי־גע, אין לאקאל פון האנרווערקער־קלוב.

עס בלייבט פאר מיר אויך אונפאר־שטענדליך, וואס די קהלה־פערוואלטונג האט אפילו נישט פערלאנגט פון „עזרה" די „קארטאטעקע" פון די פעררעגיס־טרירטע.

איך וויל נאך צוגעבען צום סוף, אז ביי א געמיינזאמע אקציע פון דער גמינע מיט עזרה און וואס האלט גלייכ־צייטיג אויך בעדיענט געווארען מיט דער עזרה־עווידענץ, וואלט די קוילען־אקציע געווארען אדורכגעפיהרט אין ברייטען פערנעם, ארומנעמענדיג אלע נויטבעדערפטיגע פון שטאדט.

מיט דאנק און כבוד

איתמר אדלער.

NOWOCZEŚNIE ZMECHANIZOWANE ZAKŁADY
FARBIARNIA i PRALNIA CHEMICZNA
PRALNIA BIELIZNY

A. HEMPEL

w RADOMIU tel. 19 - 70

Centrala, ul. Staromiejska 7
Filja Nr. I ul. Żeromskiego Nr. 1
„ „ II „ „ „ „ 21
„ „ III „ „ „ „ 59
„ „ IV „ Traugutta „ 11

ZAWIADAMIA

Ponieważ doszło do naszej wiadomości, że krążą pogłoski, jakoby Zakłady nasze nie honorowały swoich zobowiązań, przeto tą drogą wzywamy wszytkich ewentualnych wierzycieli naszej firmy by zgłosili się do naszego Centralnego Biura przy ul. Staromiejska №7 z naszymi zobowiązaniami (oileby takowe by się znalazły) celem okazania takowych, gdzie na miejscu będą honorowane.

Jednocześnie podajemy do wiadomości publicznej, że nasze Nowoczesne Zmechanizowane Zakłady Farbiarnia i Pralnia Chemiczna, Pralnia Bielizny A. HEMPEL nie mają obecnie nic wspólnego z byłą firmą O. R. Hempel, ani też z firmą M. Hempel

Za uwłaczanie naszej dobrej opinji handlowej, oraz za rozsiewanie wszelkiego rodzaju insenuacji, wysuniemy jaknajdalej idące konsekwencje.

z poważaniem
Nowocześnie Zmechanizowane Zakłady
Farbiarnia i pralnia chemiczna
Pralnia Bielizny
A. HEMPEL.

דעם טיפסטען מיטגעפיל דריקען מיר אויס אונזער ג. פערוואל.־מיטגליד

בעריש זילבערשטרום מיט זיין פאמיליע

צוליב'ן טוידט פון וייער יונג־פערשטארבענער

פרוי און מוטער נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

יוד. צוקערניקעס־צעך אין ראדאם.

פערזאמלונג איז דער אלג. ציונ. ארגאניזאציע.

אין דער אלגעמיינער ציוניסטישער ארגאניזאציע אויף טראוגוטא 55 (יועלט פערבאנד) איז שבת־צו נאכט פארגעקו־מען די ערשטע אלגעמיינע יעהרליכע פערזאמלונג, אויף וועלכער ס'איז גע־קומען א צאהלרייכער עולם.

דאס איינלייטונג'ס־ווארט צום עפענען די פערזאמלונג האט געהאלטען ה' משה לוקסענבורג, אויף ווענעמס פארשלאג ס'איז מיט אלעמענס הסכמה אויסגע־וועהלט געווארען אלס פארזיצענדער דער ה' י. הערציגער. אלס אסעסארען די ה"ה שמחה רובין און יוסף שטיינ־מאן, אלס סעקרעטאר — ב. שיינפעלד.

א קאסע בעריכט האט אבגעגעבען ה' מאיר גראנעק; בעריכט פון דער ארגא־ניזאציאנעלער טעטיגקייט — ה' זיסקינד און דעם בעריכט פון דער יוגענד־אר־גאניזאציע „עקיבה" מנשה בלאטמאן.

עס האט זיך ענטוויקעלט א ליידענ־שאפטליכער דעבאטע. וואס האט זיך פערצויגען אין דער שפעטער נאכט אריין. אין די דעבאטען האבען זיך לעבהאפט און אייפעריק באטייליגט די ה"ה מ. ל. פישמאן, מ. לוקסענבורג, מ. גראנעק, מ. מרגלית, י. קירשענבוים, פרוי מאנעלא און מלך פישמאן.

ס'איז אויסגעוועהלט געווארען א פער־וואלטונג פון 9 פערזאהן. דאס זענען די ה"ה: משה לוקסענבורג, אלתר גא־לאמביאווסקי, פרוי מאנעלא, משה מר־גלית, מאיר גראנעק. מרדכי לייב פיש־מאן, ירחמיאל קירשענבוים, טוביה רוט־מאן און דוד בלאטמאן.

אין די רעוויזיאנס־קאמיסיע זענען געוועהלט געווארען די ה"ה: ל. פריש־טייער, מלך פישמאן און פישעל זיסמאן.

פון דער קרייז=סעקציע פאר ים־פערטיידיגונג

די לעצטע טעג זענען אבגעהאלטען געווארען זיצונגען פון דער קרייז־סעקציע פאר ים ־ פערטיידיגונג מיט'ן אנטייל פון די ה"ה קוראוער, פרוי ד"ר לעווי און ד"ר לעווי, פרעזעס פשי־יאלקאווסקי, ראטענבערג, ריכטער שא־פער, אינזש. וולאטשקאווסקי, קארמאן, יצחק גרין, בלאטמאן, ניימאן א. אנד.

עס איז באשלאסען געווארען מודיע צו זיין דער עפענטליכקייט וועגן דעם צוטרעטען צו די זאמלונג'ס־אקציע אויפן פאנד פון ים־פערטיידיגונג פון די פאל־גענדע פעראיינען: אינדוסטריעלער־פער־איין, קליינהענדלער־פעראיין, הויזווירטן־פעראיין, שטאטישע קרעדיט־געזעלשאפט און אויך האנרווערקער־ארגאניזאציע.

די אנוועזענדע אפעלירען צו די רא־דאמער בירגער, זיי זאלען ווי געהעריג אויפנעמען די דעלעגאטען פון דער קרייז־סעקציע פאר ים ־ פערטיידיגונג, דעקלארירענדיג זייערע שפענדונגען לטובת דעם פונאנדערבוי פון פוילישען קריעגס־פלאט אין פערשטענדניש, אז דאס לעצטע דארף זיין די זארג פון אלע בירגער אין דער פוילישער רע־פובליק אדן אויסנאהם.

KINO APOLLO

נאר ביז זונטאג איינשל.
א פילם אין נאטורעלע פארבן!
רעזשי פון בעריהמטען ר. באלעסלאווסקי
Ogród Allacha
אין דער הויפט - ראל די בעריהמטע
מארלענא דיעטריך און שארלעס בויר
איבערן פראגראם:
א שענער אין נאטורעלע פארבען מוזיקאלישער צוגאב
די סימפאניע אין וואלד

KINO APOLLO

שבת 3 זונטאג 12 און 1^{45}
צו בילינע פרייזען
DWIE JOASIE
מיט יאדוויגא סמאסארסקא.
מאנטאג די פרעמיערע!
פון א גרויסע עראטיש - עגזאטישע דראמע
די דזשונגל קעניגין
דער פילם איז דער רייכסטער אין דער וועלט, דער פילם האט געקאסט 2000.000 דאל.

דעם איפריכטיגסטען ביילייד און מיטגעפיהל
אונזער קרוב בעריש זילבערשטרום מיט זיינע קינדער
צוליב'ן טויט פון זיין
פרוי און זייער מוטער
דריקען אויס לאה'טשע און מאיר הערץ.

„STYL"
פויערהאנגען,
קאפעס, ראלעטען א. ד. גל.
צו בעקומען
ראדאם מ. רעיא 23 (פריהער שפאציר גאס)
פרייזען צוגענגליכע

„Kto chce długo żyć powinien się w wannach ADLERA myć".

צו דער ראדאמער בעפעלקערונג!
די לאנג - יעהריגע און גוט - בעקאנטע אדלערס וואננעס וואפל 5
זענען אפען יעדען טאג.
סאלידע בעהאנדלונג. צוגענגליכע פרייזען.
קומט און איבערצייגט אייך!

ST. FELCZER
S. CYMERMAN
ul. Zeromskiego 3 tel. 12-80
udziela pomocy
w dzień i w nocy
stale swieże pijawki

Najlepsze, najmilsze i najtańsze prezenty dla rodziny i przyjaciół
to
kuchenki żelazka
grzejniki do rurek,
poduszki i inne.
Do nabycia na dogodnych warunkach
w Radomskiem Towarzystwie Elektrycznem
Sp. Akc. w Radomiu
ul. Traugutta 53

פארבערײַ
כעמישע פראלניע און וועש
M. CICHOŃ
Centrala: RADOM, Rwańska 23.
Filje: RADOM, Słowackiego 25
„ SKARŻYSKO Staszyca 18
„ Wierzbnik Starachowicka 36
רעעלע ארבייט!
קאלנער צו 15 גר.
נעמט אן צו „וואשען: מענער, דאמען און קינדער-קליידונג
נעמט אויך אן צו פיצען:
פוטערנע קורטקעס, קאפעלושן, הענטשקעס,
פלוש, סאמעט, מעבעל - גאפעלין און דיוואנען.

אנאנימע ז'ראהונג'ס-בריף

דער רעפערענט פון דער סקארבאווע אבטיילונג אין מאגיסטראט י. ש. בעקומט זינט א לענגערע צייט בריעף פון אונבעקאנטע פארשוינען, וועלכע דראהען איהם מיט טויט. בלויז אין מאנאט סטיציען האט ער ערהאלטן פיער אזעלכע בריעף. היינטיגע וואך, דינסטאג, האט זיך בעוויזען צו איהם אין וואהנונג (טראוגוטטא 43) א „פאסלאניעץ" מיט א בריעף, וואס פאדערט פון י. ש. אויסקויף-געלד א סומע פון 600 זל. אויב נישט וועט ער זיין טויט. דער בעאמטער האט פערהאלטען דעם „שליח" און גערופען פאליציי. דער פערהאלטענער איז געווען קאלמא פאוולאוויטש (פאדיאזדאווא 7)

די פאליציי פיהרט אנ'אויספארשונג.

Kino CZARY
גרויסער פערדאפעלטער פראגראם!
1. א ערשטקלאסיגער פילם
אין דער הויפט - ראל
מירנא לו, לעחיס סטאן
SYN ADMIRAŁA
2. א שענע קאמעדיע א.ג.
Swiecznik Królewski

טעלעפאן 15-18 פון רעדאצקיע

Kino ADRIA
נאר ביז זונטאג איינשליסליך
שענע פוילישע מוזיק קאמעדיע
Fredek uszczęśliwia świat
מיט לאדא האלאמא, פערטנער, ארחיד, לוביענסקא
איבערן פראגראם: קאלירטע צייכענונגען און די נייעסטע פאט-זשורנאל
מאנטאג שענע פוילישע פילם - אפערעטע:
PANI MINISTER TANCZY

Kino ADRIA
שבת דעם 6-טן 12 און 2 אז.
זונטאג דעם 7טן 12 און 2 אז.
פריהמארגען - פילמען
צו בילינע פרייזען
א שענע סאלאנאווע קאמעדיע
ZONA czy SEKRETARKA
מיט די בעריהמטע פילם-ארטיסטן
גלארק גאבעל, זשאן הארלאו, מ. לאי

TARYFA OGŁ.: Na 1-szej stronie 1 mm 1 szp. 40 gr.
w tekscie 1 mm 1 szp. 60 gr.
na ostatnie stron. 1 mm 1 szp. 25 gr.
1-sza i ostatnia strona liczą 8 szpalt.
אבאנאמענטס פרייז: פאר א חודש אין שטאט 1 זלאט, אין פראווינץ, צוגעשיקט, 4 פראנק, אין אנדערע לענדער 30 סענט

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC. tel. 15-18 טעל. Wydawnictwo „Radomer Kielcer Leben" Radom Sawarlikowska 20